

מראה המקום

על סוגיא דחנוכה

עם צילום

דפי הגמרא, רי"ף ור"ן, ורא"ש

מפתח מפורט

על עניני חנוכה

בא שערין בתודה תצרותיו בתהלה, הודו לו ברכו שמו כי טוב ה' לעולם חסדו ועד דור ודור אמונתו

קובץ

מראה המקום

עם צילום דפי הגמרא, רי"ף ור"ן, רא"ש
על סוגיא דחנוכה

שבת כ"א. - כ"ג:

עם מפתח מפורט על עניני חנוכה

מראה מקום ללומדים בעיון בדרך קושיא ותירוק, שאלה ותשובה,
ביאור ובירור, לוקט מדברי הראשונים והאחרונים ז"ל,
עם תמצית דבריהם בקיצור, וקצת ביאורים וחידושים.

יו"ל ע"י ראש כולל "פרי עץ"

כסלו תשע"ח ירושלים תוכב"א

שם משמואל פרשת נצבים:

הגיד כ"ק זקני האדמו"ר הגדול מקאצק זצלה"ה שהחכמים גנזו האור של
יו"ט בהמסכתא, עכ"ד. ולקבל האור של יו"ט שיהי' קבוע על לוח לבו צריך שיהי'
הלב מעובד ומזוכך ראוי לאותו האור,
וזה משיגים ע"י התעסקות במסכתא של אותו יו"ט.

בית הלוי קונטרס על חנוכה:

אמר המחבר יען כי במדינות אלו ראיתי נוהגין ללמוד בימים אלו בשלשה דפין
שבפרק במה מדליקין המדברים בהלכות חנוכה, וגם אנכי למדתי בעזה"י, אמרתי
לכתוב כאן איזה הערות שנתחדש לי בעזה"ת בזה.

זאת למודעי: דפי הגמרא רא"ש ורי"ף הודפסו מתוך ש"ס "וגשל" ברשותם האדיבה.

לעילוי נשמת אאמו"ר

הרה"ח ר' יעקב ב"ר יוסף אריה פלדמן ז"ל
נלב"ע ביום י"ט אייר תשס"ב

ולעילוי נשמת אמי מורתי

מרת ברכה בריינדל ע"ה ב"ר אברהם שלמה ז"ל (שטוב)
נלב"ע ט' מרחשוון תשס"ב

ולעילוי נשמת מו"ח

הרה"ח ר' ישעיה דוד ב"ר דוב בעריש קמינסקי ז"ל
נלב"ע ביום ה' שבט תשל"ו

ולעילוי נשמת חמותי

מרת חנה ע"ה בת הרה"ח הק' ר' משה נחמיה ז"ל הי"ד (רוטנברג)
נלב"ע ב' אלול תשס"ד
ת.נ.צ.ב.ה.

ספרי מראה המקום שבס"ד יצאו לאור

פסחים	מדף ב. עד דף מב.	בבא קמא כרך ג' פרק מרובה (לא מוגה)
סוכה כרך א'	מדף ב. עד דף כ"ה.	בבא מציעא כרך א' שנים אוחזין
נדרים כרך א'	כל כנויי--אין בין המודר	בבא מציעא כרך ב' אלו מציאות והמפקיד
נדרים כרך ב'	השותפין עד סוף מסכת	בבא מציעא כרך ג' איזהו נשך
גיטין כרך א'	המביא קמא, ותנינא	בבא מציעא כרך ד' השוכר את האומנין
גיטין כרך ב'	כל הגט, השולח	בבא בתרא כרך א' השותפין עד חזקת לו.
קידושין כרך א'	האשה נקנית	בבא בתרא כרך ב' יש נוחלין עד דף קלז.
קידושין כרך ב'	האיש מקדש-סוף מסכת	מכות כל המסכת
בבא קמא כרך א'	ארבעה אבות	שבועות כל המסכת
בבא קמא כרך ב'	כיצד הרגל	

ספרים העומדים בס"ד לצאת לאור, לפי סדר דלהלן:

סוכה כרך ב' מדף כה.- סוף מסכת, כתובות פרק א', שבת פרק א' הוצאה ופרק הזורק
(מסכת נדה בתחילת העריכה)

(C)

כל הזכויות כולל העתקה בצילום, במחשב או במאגרי מידע כל שהם שמורות
לכולל "פרי עץ"

ולראש הכולל "גברא קטינא בארעא קדישא" רח' סורוצקין 51/4
(מותר לצלם דפים בודדים שלא לצורך מסחר, ובתנאי שלא יוכרכו)

המפיץ: הוצאת ספרים 'וגשל', ולהשיג ברוב חנויות ספרי קודש
וכן בירושלים כולל פרי עץ, רח' הרב סורוצקין 51/4 ירושלים עיה"ק טל. 5386856
י-ם גאולה : משפ' פלדמן רח' ישא ברכה 9 טל. 077820241
גבעת זאב : משפ' רכניצר רח' היצל 3/3 טל. 5710951
ביתר עילית B : משפ' שטרן רח' קדושת לוי 21 טל. 5725927
משפ' רוזנבוים רח' המגיד ממזריטש 51/7 טל. 5802265
מודיעין עילית : משפ' שדרובצקי רח' רשב"י 20 טל. 08 9762449
אלעד : משפ' פלדמן רח' המאירי 30/4 טל. 03-9170696

סוגיא רחנוכה

אין 'מחזירין' להדליק בפתילות ושמונים אחרים שבשבת לדברי הכל כבתה אין זקוק לה כו' *משמע דזמול יש לומר אחר פתילות ושמונים אחרים והיינו רק לכחילה, ועוד אם הנך פסולין ממש אין סכרה לחלק בין שבת לחול.

ב. **אטו כללא הוא דכל שמונים האסורים בשבת אסורים בחנוכה, הרי שמן שריפה אסור בשבת משום שמצוה לבערו ושמה יטה, ולמה יהא אסור בחנוכה בחול**

ע' מהרי"ט הכא מיירי בפתילות ושמונים האסורים האסורים להדליק בשבת דוקא, ושמן שריפה אסור להדליק גם ביו"ט, לפי שאין שורפים קדשים ביו"ט.

ע' פנ"י הק' כנ"ל, מיהו בירושלמי סוף תרומות איתא רק אם אין לו שמן של חולין מדליק בשמן שריפה *וכ"פ הרמב"ם פ"א מתרומות ה"ח, ומבואר דהיכא שיש לו שאר שמונים של חולין *כלא"ה אסור להדליק בשמן שריפה, והשתא א"ש, דהא כל הני שמונים ופתילות דאסור רב הונא ע"כ היינו היכא דיש לו שמן אחר כו' *ושמן שריפה נמי אסור מטעם אחר, וא"ש דכל שמונים שאסור נשנת אין מדליקין בחנוכה, ורב חסדא דמתיר בכל השמונים הרי ס"ל לקמן דשמן שריפה בשבת נמי שרי, וא"כ לא איירי הכא כלל משמן שריפה כו',

אלא דאכתי טעמא דירושלמי לא ידענא ולפי פשט לשון הירושלמי משמע דאיירי בישראל שמדליק שלא ברשות כהן כו' ע"ש, לכאורה היה נראה לי עוד טעם אחר דשמן שריפה אסור להביאו לבית הפסול או להפסידו וכיון דקי"ל מותר השמן שבנר חנוכה עושה לו מדורה בפני עצמו ושורפו הרי מפסידו ומביאו לבית הפסול, ואין להאריך.

וע' מהר"ץ חיות

וע' ראש יוסף עטרן שריחו רע נמי הקריבהו לפחתך, ואיסורי הנאה כגון בשר בחלב, תלוי אם נאמר בדרכבן מצות להנות ניתנו או לאו ליהנות נתנו. **ובפמ"ג תער"ב מ"ז ב'** התיר להדליק בעטרן. **ובערוך השלחן** אסר *ו"ז כ' דכיון דמדליק בחוץ אין חשש משום ריח רע כלל.

ג. **מלשון הגמ' משמע דחנוכה ושבט שוין לגמרי, ולכאורה יש דברים שבשבת אין מדליקין ובחנוכה מדליקין, ויש איפכא ע' ראש יוסף האריך.**

גמ' **אמר רבא מאי טעמא דרב הונא קסבר כבתה זקוק לה ומותר להשתמש לאורה ואימא טעמא דר"ה משום דמצותה משתשקע החמה עד שתכלה רגל מן השוק, ובעינן שמן כשיעור זה, ה"נ בעינן שמן ופתילות שאין כבין**

גמ' **אמר רב הונא פתילות ושמונים שאמרו חכמים אין מדליקין בהן בשבת אין מדליקין בהן בחנוכה**
א. **האם פסולין אפי' בדיעבד שאין לו אחרים, או רק לכתחילה ביש לו**

רש"י זקוק לה. לתקנה הלכך צריך לכתחילה לעשות יפה כו'.
ד"ה ומותר להשתמש לאורה. הלכך בשבת אסור שמא יטה.
ע' בית הלוי עה"ת עניני חנוכה דייק מלשון רש"י דבחול דכל האיסור משום שמא יפשע ולא יחזור להדליק זה אינו רק אם יש לו שמן כשר אבל אם אין לו שמן אחר, פשיטא דמחוייב להדליק אבל בשבת דהאיסור משום שמא יטה א"כ גם באין לו שמן כשר אסור.

וכ"כ הפנ"י בסמוך כל הני שמונים ופתילות דאסור רב הונא ע"כ היינו היכא דיש לו שמן אחר דכיון דטעמא דידיה משום דכבתה זקוק לה ושמא יפשע כפירש"י וא"כ מילתא דפשיטא היא דהיכא שאין לו שמן אחר שמותר להדליק באלו ולא יהא ספקו חמור מודאי. *ו"ז כ' מדמשוי דין אין מדליקין בין נשנת בין בחול, משמע דדין אחד להם, והרי נשנת הוי אסור אפי' אין לו אחרים, כמ"כ נש"ת הרשב"א סי' קע"א, ורמ"א סי' רס"ד ס"א שאם הדליק נדנרים האסורים אסור להשתמש לאורו, ונצי"א הלכה שם ד"ה והשלחנא כ' שלא ידליק כלל, וע' שפ"א להלן.

וע' חתם סופר מקשין העולם: ממ"נ אי ליכא שום שמן אחר מצוי אמאי לא ידליק בשמונים הללו בחול משום דלמא אי יכבה יפשע ולא ידליק וכי משו"ה לא ידליק כלל בתמי' ע' פנ"י ואי שמן טוב מצוי ע"כ ג"כ אית ליה בשבת, דנר שבת קודם לנר חנוכה וכיון דאית ליה נר א' טוב שוב לא חיישינן לשמא יטה לדעת הרמ"ה סי' רס"ד, ומיהו אי מותר להשתמש לאורה סגי בנר אחד לשל שבת ולשל חנוכה כמ"ש מ"א סי' תרמ"ג סק"ב וליתא להנ"ל.

גמ' בין בשבת בין בחול

ע' שפת אמת וק' דאינם שוין, דבחול בדלית ל' שמן אחר מותר להדליק ובשבת אסור דאיכא למיחש שמא יטה, ונ"ל דגם בשבת אי לית ל' מותר, דלכאורה קשה נהי דמותר להשתמש לאורה מ"מ הא בפתילות ושמונים הללו אי עבר והדליק בהם בשבת קי"ל דאסור להשתמש אצלם [כמ"ש הרמ"א] אלא דיש לחוש שמא ישכח וישתמש א"כ הוי כמו גזירה לגזירה, לכך י"ל דדוקא לכתחילה אין מדליקין בהם נשנת אבל בדלית ל' שמן אחר מותר להדליק ולא ישתמש אצלם *ולשון רש"י ל"מ כן, [משא"כ בנר שבת, דאם יהי אסור להשתמש אינו מקיים מצות הדלקה דעיקרו לצורך שימוש] כו' ועצ"ש שהאריך באופן אחר.

ע' רמב"ן להלן *נשנת אי לאו מחשש שמא יטה היה מותר להדליק בהן אפי' למ"ד כבתה זקוק לה, וז"ל: (בשבת)

וכבר כתבנו דהסברא קשה לומר כן, ונסתייעו מזה דברי המג"א.

רש"י זקוק לה. לתקנה, הלכך צריך לכתחלה לעשות יפה דילמא פשע ולא מתקן לה.

ו. **למה פרש"י 'ולא מתקן לה' והול"ל ולא ידליקנה, "מ דאם חשך אור הנר שאינו נראה ל"כ זקוק לה (ולפ"ד אין יוצאים בנר שאורה חשוך)**

ע' בית הלוי עה"ת עניני חנוכה נראה דס"ל לרש"י דאם יכבה לגמרי ליכא למיחש דיפשע בו, דהא אין לו מקום טעות וסברא להקל בו, ואם בשאט נפש יפשע ולא ידליק הרי גם מעיקרא לא ידליק כלל, רק ס"ל לרש"י דגם כשעודו דולק עדיין רק שכבר הוא חשוך והולך וכבה שוב אין מקיים בו המצוה, דאז אין בו שום הידור והכר למצוה וככבה לגמרי חשיב, ור"ה דס"ל דככבה לגמרי זקוק גם בעודו חשוך צריך לתקנו וחיישינן דיפשע בו כיון דעדיין הוא דולק יסבור שדיו בכך, [וכ"מ ברש"י לקמן (דף מ"ד) דאיתא שם מסתפק מן הנר שכבה כתב רש"י דכיון שכבה והולך שוב אין בו משום מכבה, משמע דזה קרוי כבה].

ע' פיה"מ להרמב"ם על מתני כ: ז"ל: אלו השמנים אינם נמשכים אחר הפתילה המשכה יפה ובכך יהיה אור הנר חלוש וחשוך ויניחנו ויצא וזה אסור, לפי שהעיקר אצלנו הדלקת נר בשבת מצוה.

וע"ע בית הלוי ברמב"ם הנ"ל משמע דגם בשמנים הפסולים ליכא למיחש שיכבה לגמרי, רק שנעשה אח"כ אורם חשוך וכקרוב לכבות, ולמ"ד זקוק לה חייב לתקנה *וע"ע ש"מ דמ"מ למ"ד אין זקוק לה דחשדל ליכא דרואין אותה שללוק וחשוך, הרי דלכו"ע אין יוצאין צנר שאורו חשוך, אע"פ דמקורו רואין שהוא דלוק שהרי מה"ט אין צוה משום חשד, וזה חידוש לדינא, ולשון הגמ' להלן מאי לאו דאי כבתה הדר מדליק לה משמע דכנתה לגמרי, אמנם צריע"ז להלן כ"א: עמוד ל"ג מצוה להדיא דאור של שאר שמנים אע"פ שהוא עמוס כשר לנר חנוכה.

ז. **למה כתב רש"י דלמא פשע, ולא שמא ישכח**

ע' פנ"י י"ל דרש"י בא ליישב קו' התוס' מנ"ל דטעמא דרב הונא בשבת משום דמותר להשתמש לאורה, דלמא בשבת נמי משום דכבתה זקוק לה, וי"ל דרש"י ס"ל דפשיטא ליה לתלמודא דלכו"ע אם כבתה באונס וישכח מלתקן לית לן בה כיון דסתמא לא שכיח שיכבה *ולאונס כו' לא מקנו שלא ידליק צפתילות ושמנים הללו, דהא בשבת דעלמא נמי לא אסרינן להו משום האי חששא דשמא יכבה ויתבטל שלום הבית, אלא משום שמא יטה, ולפי"ז על כרחך דעיקר טעמא דרב הונא דאוסר בחול היינו משום שמא יפשע מלתקן דיטעה וסבר דכבתה אין זקוק לה ובאמת זקוק לה *ואע"ג דלא שכיח מ"מ חששו על פשיעה דליה, וא"כ לא שייך האי טעמא בשבת כיון דאי אפשר להדליק א"כ אם יכבה אנוס הוא וכיון דלא שכיח שיכבה

ע' בית הלוי עה"ת עניני חנוכה צ"ל דהך סברא דשמא יכבה אינו רק חששא בעלמא *וצנע"ז החשש רק שמא יטה ומש"ה לא חיישינן לה רק אם נאמר דכשיכבה יש עליו חיוב להדליקה אבל למ"ד דאין זקוק לה לא חיישינן ליה כלל.

ע' שפת אמת הק' כן, ונראה דרבא לית לי' הך שינויא דגמ' לקמן דלשיעורא, דכן הוא משמעות הגמ' בס"ד, דפי' משתשקע עד שתכלה כו' הוא דאי כביא הדר מדליק לה כו' *ולא סלקא אדעתיה משום דלרין שידלק כשיעור, ולפי"ז *רק תי' הגמ' 'דאי לא אדליק מדליק' הוא לתרין אליבא דאמוראי דמתירין להדליק בחנוכה פו"ש אלו, *אצל א"נ לשיעורא אינו אלא לדחות הראי' דכבתה זקוק לה, די"ל דאע"ג דאין זקוק ומ"מ שיעור בעי, אבל בתי' זה לא נתיישב דברי הני מ"ד דמדליקין בהם בחנוכה ודוק כו' *ר"ל דהא אי צעין שיעור צמנן ה"נ ליצעי שמנים ופתילות שיכולין ללוק כשיעור, [כן י"ל בישוב סוגית הגמ' אכן להלכה ס"ל להפוס' כהאי שינויא דלשיעורא ואפ"ה מדליקין בחנוכה בכל הפתילות ושמנים].

וע"ע שפת אמת להלן דלולי פירש"י היה מפרש ברב הונא דכיון דכבתה זקוק לה צריך שמן שידלק מהדלקה ראשונה.

רש"י כבתה. נר חנוכה

ה. **ביאור כונתו (דהא נר שבת שכבתה פשיטא דקודם שבת זקוק לה, ובשבת א"א להזקק)**

ע' שפת אמת דלא נימא דוקא בשמנים שאין מדליקין בשבת זקוק לה, משום דהוי כנותן שמן פחות מכשיעור, אבל הרי לקמן בגמ' מפורש דאינו כן [דמקשי' מדתניא מצותה כו' דאי כביא הדר מדליק *משמע כל שצנע"ז, להכי פירש"י כבתה נר חנוכה סתמא, אפי' בכל השמנים].

וע' שו"ת כתב סופר ארי"ח סי' קל"ד נ"ל דרצה לומר דוקא נר אחד כבתה זקוק לה ולא שארי נרות דמדליק לשם הידור אינו זקוק להם, ואפשר דמשמע לרש"י כן מדאמר כבתה זקוק לה' משמע דוקא לא' זקוק ולא לאחרנא, ויותר י"ל כו'.

וע' ראש יוסף נר לשון זכר כמ"ש נר ה' טרם יכבה כו' לכן פ"י רש"י דלשון נקבה קאי אחנוכה דלשון נקבה.

וע' בית הלוי עה"ת נסתפק לרב הונא אם רשאי להדליק נר אחד משמן כשר והנרות הנוספים בשביל ההידור בפסולים, ובודאי דלפי הסברא נראה דזה מותר גם לר"ה כיון דבידו שלא לעשות כלל ההידור ואינו מחויב בו מצד עיקר החיוב מהיכי תיתי נימא דניחוש בה לשמא יפשע, והאר"ך דהנה בשבת אפי' אם יש לו נר אחד כשר סובר הב"ח דאסור להדליק השאר הנרות בשמנים ופתילות הפסולים, והמ"א מתיר, והנה זה ודאי כיון דאמר בין בחול בין בשבת משמע דעכ"פ היכא שיש לו שמנים ופתילות כשרים דין חול שוה לשבת דאסור להדליק בפסולים, ולפי"ז להב"ח בחנוכה גם בחול אסור להדליק שאר הנרות דמהדרין בשמנים פסולים, ולהמ"א מותר,

י. ואימא זקוק לה אלא דאינו חושש שמא יפשע
ע' פניי להלן עמוד ט' שפי' דמה"ט לא דייק הרי"ף מרב
דכבתה אין זקוק לה, רק מהא דמדליקין בשבת.
וע"ש הגהות ברוך טעם הק' כן מנ"ל דרב חסדא ס"ל
כבתה אין זקוק לה, דלמא משום דלא ס"ל דחיישין שמא
יפשע, ולא תירץ. וע' שפת אמת עמוד ט'.

יא. ביאור המחלוקת בדין כבתה אם זקוק לה, ואם
למ"ד זקוק לה הוי המשך מצוה הראשונה

ע' חתם סופר בסמוך פלוגתתם היא בעיקר תקנת מצות
הנרות אי תיקנו שיהי' דולק כשיעור הזה ואי לא דלק לא
קיים וצונו להדליק, או עיקר תקנתם רק שיהי' מדליק
באופן שיהי' ראוי לדלוק כשיעור ותו לא איכפת לן אם
דולק או לא כו' ע' נסמון.

וכע"ז בשו"ת בית אפרים ארי"ח סי' ס"ג ד"ה ונראה ליישב
מ"ד כבתה אין זקוק לה ס"ל דעיקר חיובא אקרקפתא
דגבירא רמי רק להדליק וזהו ענין פרסום הנס במה שמדליק
ושוב לא הוטל עליו חובה שיהא דולק והולך משך הזמן
השיעור ואם כבתה לא איכפת ליה בהכי שכבר יש פרסום
הנס במה שהדליק נר שיש בו שמן כשיעור הזה ויש בזה
זכר למנורה, משא"כ למ"ד כבתה זקוק לה לא כלתה
המצוה במה שהדליק לבד, שהוטל עליו חובה שיהא הנר
דלוק כשיעור הזה ולכן כשכבה עליו חובה לחזור
ולהדליקו דס"ל דגם משך הזמן הדלקה היא המצוה להיכר
ופרסום הנס, וכן מבואר בט"ז סי' תרע"ג עמ"ש בש"ע
הדלקה עושה מצוה לפיכך כבתה אין זקוק לה ופירש הט"ז
דר"ל דמיד שמדליק כבר קיים מצותו ושוב אין זקוק יותר
ע"ש, ומ"ד זקוק ס"ל דלא קיים מצותו במה שהדליק לבד
שהמצוה זמנה נמשך ג"כ כל משך זמן שיעור ההדלקה.

וכ"כ שו"ת כתב סופר ארי"ח סי' קל"ז ד"ה ונחזור
וכן שו"ת אבני נזר סי' תקכ"ב אות ט' האריך ותו"ד
לענינו: למ"ד אין זקוק לה לא תקנו חכמים אלא הדלקה
לבד בשעת הדלקה, אבל מה שדולק אחר כך מכוחו לא
תקנו חכמים, ולמ"ד כבתה זקוק לה סובר אם כבה ולא חזר
והדליקה לא יצא כלל ידי חובת חנוכה, אך מדברי הרמב"ן
לא נראה כן שתי' קושיית תוס' כו' ע' נסמון.

וע"ע בשו"ת בית אפרים ז"ל: נראה דכדברי תה"ד
*צהליק צע"ש וכנה קודם קצלת שנת דילא כן הוא אליבא
דידן דקי"ל בחול כבתה אין זקוק לה משום דקיום המצוה
הוא בהדלקה לחוד, משא"כ למ"ד דבחול ג"כ כבתה
זקוק לה והיינו לפי שהמצוה על משך הזמן ההדלקה
אע"פ שי"ל דאם לא חזר והדליק לא בטלה מצותו
למפרע ויש בזה קיום מקצת המצוה במה שדלק מקצת
בזמן חיובו וכמ"ש,

[מ"מ היינו דוקא בחול שמה שדלק ממנו היה בזמן
המוכשר משא"כ בע"ש *למ"ד זקוק לה כיון שאין נפטר
בהדלקה עצמה רק חיוב המצוה על משך הדלקת הנרות
וכיון שמשך הדלקת הנרות לא היה כלל בזמן מוכשר שהרי
הוא מבע"י ולא נתקיימה המצוה כלל, ודוקא למ"ד אין
זקוק לה *אמר תה"ד שקיום המצוה הוא בגוף ההדלקה

ליכא למיחש ביה אלא על כרחך דאיסורא דשבת משום
דמותו להשתמש לאורה.

וע' שפת אמת לא פי' שישכח וי"ל בדוחק דהנה עוד יש
לתמוה אף אי אינו זקוק מ"מ שיעור צריך & ועט"ז (סוף
סי' תרע"ג) הרגיש בזה, לכן י"ל כי אם אין לו שמן אחר
הי' טוב להדליק עכ"פ בפו"ש אלו שמא לא יכבו, ולכך
פרש"י דילמא פשע משום כשנתיר לו זה יסבור דכבתה
אינו זקוק לה ואף פעם אחרת גם בשמן טוב כשיכבה לא
ידליק ודוק.

וע' רש"י אולי רש"י היה ק"ל דהיאך שייך לומר
שיבטלו חז"ל עתה בודאי מצות הדלקת נ"ח (דמשמע
דאפילו אין לו שו"פ אחרים לא ידלק מאלו) & משום
חשש ספק שמא לא ידליק כשתכבה, ועוד קושיית התוס'
דילמא בשבת ג"כ הטעם משום כבתה זקוק לה לכן פי'
דילמא פשע ויבטל במזיד משא"כ עתה הוא אנוס מפני
תק"ח או משום שבת, אבל העיקר נראה דלשון פשע לאו
דוקא עמש"כ בריש חגיגה (ב:): בתד"ה כופין ועיין ברפ"ב
דביצה אהא דקאמר שם שמא יפשע פירש"י ישכח כו'
ע"ש וכן בפסחים סד דילמא פשע פירוש ישכח ויבא לירי
פשע.

ה. לולי פירש"י י"ל כיון דכבתה זקוק לה ש"מ
שצריך לדלוק כשיעור, א"כ לכתחילה צריך שמן
ופתילה שידלק כל משך הזמן מכח הדלקה הראשונה
ע' שפת אמת לולי פרש"י נראה דמה שישמור לעשות
המצוה שלא לפשוט זה יעשה אח"כ אבל הדלקה זו עדיין
חסר *ר"ל דעיקר המצוה היא שידליק צלופן שיסא"ר דלוק כפי
השיעור, ואם כבתה אע"ג דזקוק לה מ"מ אין זה מכת עיקר
ההדלקה רק תיקון, [כיון דקי"ל הדלקה עושה מצוה צריך
להיות דולק כל זמן מצותו מכחו שלא יכבה למ"ד כבתה
זקוק לה, ואם בלא תיקון יכבה א"כ אינו עוד מכח הדלקתו
לא קיים מצוה בהדלקה כו'],

איברא דלפמ"ש בטוש"ע (סי' תרע"ג) נראה דלמ"ד כבתה
זקוק לה ס"ל דהנחה עושה מצוה ולא הדלקה, אבל הט"ז
שם הקשה ע"ז ע"ש *ע' להלן עמוד ו', ושפיר י"ל כנ"ל.

ט. האם כשזקוק לה ומדליק צריך לחזור ולברך
ע' ר"ן בשם שו"ת הרשב"א ח"א סי' תקל"ט (הובא
ברמ"א סי' תרע"ג להלן) אם לאחר שהדליק בא לתקנה
וכבה אותה בשוגג אינו חייב להדליקה דהו"ל ככבתה
[שאין זקוק לה *לשון הר"ן, וצו"מ הרש"א ליתא],
דהדלקה עושה מצוה וכבר הדליקה, ואם בא להדליקה
אינו מברך עליה דמצות הדלקה כבר עבדה [עברה ר"ן]
*משמע דלמ"ד זקוק לה צריך לחזור ולברך, ולפי"ז משמע דהוי
חיוז חדש, אצל לשון רש"י זקוק לה למקנה משמע דהוי תיקון
דהדלקה ראשונה, וע' בית הלוי לעיל שפי' צרש"י דלא כנה
לגמרי.

גמ' רב חסדא אמר מדליקין בהן בחול כו' קסבר כבתה
אין זקוק לה

אבל קשיא לן מה שפי' רבינו הגדול ז"ל ש"מ כבתה אין זקוק לה מדקאמר מדליקין בהן בשבת דאי כביא לא מצי מדליק לה, ולפי פירושנו אין ראייה משבת דלכ"ע אין זקוק לה אלא מחול מדלא חיישינן דלמא פשע כדפרש"י, ולרבינו אלפסי ז"ל יש לדחוק ולומר דהא דאמרין קסבר מותר להשתמש לאורה לאו דוקא על כרחין *כ"ל אין כונת הגמ' דזה מוכרח, אלא אפשר דסבר מותר להשתמש לאורה, ומשום דלא ליפלוג אדרב חסדא אלא בחדא אמרי' הכי, כלומר בדכבתה ודאי פליגי, בלהשתמש לאורה לא פליגי דמותר הוא *ומוס' שלא מירנו כרמזין סברי כהר"ף,

ונראה דגם להר"ף *ומוס' לרצ הוה דכנתה זקוק לה אין זה דין משום שצריך שידלק כל משך השיעור, דמה יועיל שזקוק לה הרי מיד שכנתה כבר נמצטלה הדלקה ראשונה אע"כ ידליק דמה שיכול למקן יתקן, וכעין צנייט סוכה שנפלה צמח"מ לה' אליעזר דהוי המשך לראשונה הוצא צצית הלוי הנ"ל.

וכ"כ חתם סופר ליישב קו' תוס', דע"כ פלוגתתם היא בעיקר תקנת מצות הנרות אי תיקנו שיהי' דולק כשיעור הזה ואי לא דלק לא קיים וצונו להדליק עיקר תקנתם רק שיהי' מדליק באופן שיהי' 'ראוי לדלוק' כשיעור ותו לא איכפת לן אם דולק או לא, וא"כ י"ל כיון דמעיקרא ידעו שא"א בשבת להזקק לו א"כ אפי' אי בשאר הימים לא י"ח אם לא יזקק לו כי תקנתם הי' שיהי' דולק והולך דוקא, מ"מ בשבת חנוכה הי' תקנתם מעיקרא רק מצות הדלקה ותו לא ואינו זקוק לו, וכשם שלמ"ד אינו זקוק לה מותר להדליק לכתחילה בפתיחות ושמינים הפסולים לשבת ולא נימא נהי דלא הטילו עליו חיוב שמירת הנרות שלא יכבו אבל עכ"פ לכתחלה אסור להדליק בנרות שהם כבים והולכים זה לא נימא, ה"נ בשבת אפי' למ"ד זקוק לה בחול מ"מ בשבת כיון שעיקר תקנתם הי' אז להדליק ולא להזקק לו א"כ יכול להדליק אפי' לכתחלה בפתיחות וכו',

בודאי אם הי' אפשר להמציא חנוכה בלא שבת ואז הי' אומרים שהם תיקנו תקנתם בשוה שיהי' זקוק לו כל הימים ואם יארע פ"א חנוכה בשבת שא"א להזקק אונס רחמנא פטרי' וכיון דמשום אונס אתאינן עלה הי' צריך למיעבד כל טצדקי דלא ליתא לידי כיבוי' אבל השתא דא"א לחנוכה בלא שבת לא הי' אפשר להם לתקן שיהיה שמנה ימים מצותן שוה, וע"כ בשבת תיקנו שיהי' סגי במצות הדלקה בעלמא,

ואל תתמה על זה כי כן צריכים לומר בענין זמן הדלקה דקיי"ל זמן משתשקע החמה עם צאת הכוכבים ולדעת רוב הפוסקים אי קדים ואדליק הוה ברכתו לבטלה והכי קיי"ל ובע"ש מברך וצונו בעוד היום גדול ואי משום דא"א בענין אחר לחוד לא הי' לברך וצונו אע"כ כיון דא"א לחנוכה בלא שבת מעיקרא הכי תיקנו זמן הדלקה, וה"נ ענין ההדלקה חילקו מעיקרא בין חול לשבת וא"כ בשבת לא שייך כלל כבתה זקוק לה ומיושב קו' תוס' כו'.

וע' שו"ת אבני נזר סי' תקכ"ב אות ט' ואות י"ד ע' מש"כ לעיל דמ"ד כבתה זקוק לה סובר אם כבה ולא חזר

וחובת גברא הוא וא"כ זה שהדליק בע"ש מבע"י יצא ידי חובתו שבע"ש מבע"י הוא והוא זמן מוכשר, משא"כ למ"ד זקוק לה שחובה הוא שיהיה לו נרות דולקות בזמן מוכשר וזה אין לו כלל ע"ש שהאריך.

*ונראה דגם למ"ד כנתה זקוק לה כשחזר ומדליקה אינו מברך, ולא דמי לתפילין וציצית שנפלו דחוזר ומברך, דהתם כל רגע ורגע שהוא לונשם הוי מנחה בפני עצמו, משא"כ הכא הוי השלמה לתחילת מנחתו כמצוה, וכן משמע מדאין זקוק להוסיף לה שמן, וכן מהא דפסקו האחר' להלן דלדין דכנתה אין זקוק לה מ"מ אם כינה צמיד זקוק לה ולא יצרך.

וע' בית הלוי בסמוך

יב. למ"ד כבתה זקוק לה האם גם בנשפך השמן או נאבדה הפתילה זקוק לה

ע' בית הלוי יש מקום לומר דרך בכבתה הוא דזקוק לה דכשמדליקה חשיבא הכל אחת וכראשונה שברך עליו דמאי, אבל אם נשפך לא חייבוהו להדליק אחרת דרך נר אחד ופעם אחד תיקנו ולא שני פעמים, [ודוגמא לזה מצינו בסוכה דף כ"ז: לר"א דאין עושין סוכה בחוה"מ מודה שאם נפלה שחזור ובונה אותה ופריך פשיטא ומשני מהו דתימא הא אחריתא היא קמ"ל כיון דבדידיה קעביד היא],

ונפ"מ גם לדין היכא דכיבה במזיד או לדעת מהרש"ל דבכיבה בידים בשוגג זקוק לה אם יכול להדליק גם בשמן אחר או צריך להדליק הראשונה דוקא *לכאורה י"ל דלדין הוי ציטול מנחה ראשונה, דכיון דקיי"ל אין זקוק לה א"כ סתמא יוצא בהדלקה בלעד, וע"כ היכא שכנה צידים הא דחייז להדליק משום שצטל הדלקה ראשונה, ע' אצני"ו להלן עמוד ד' וה', א"כ גם נשפך המנורה עם השמן חייז להדליק, כו' ועע"ש שהאריך.

וע' שו"ת אבני נזר סי' תקכ"ב למ"ד כבתה זקוק לה צריך שידלק מכחו, דצריך שהדלקה תהא לשיעור הדלקה, ואם הדלקה ראשונה היתה מכחו ואח"כ דלק שלא מכחו לא יצא, ע"ש שהאריך לפרש בזה למה שמנים פסולים אין מדליקים בהם בשבת.

ע"ע נשמת אדם סי' קנ"ד להלן עמוד ט"ו בהדליק והיה חסר בשיעור השמן, אם חזר ומברך.

תוד"ה ומותר להשתמש לאורה וא"ת כו' דילמא הא דאמר אין מדליקין בשבת משום דסבר כבתה זקוק לה ואין יכול להדליק בשבת

יג. לכאורה י"ל כיון דבשבת א"י להדליק, מעיקרא לא תקנו חכמים דין 'זקוק לה' בשבת

ע' רמב"ן הק' כתוס', ותי' *כנ"ל דס"ל לתלמודא כיון דבשבת א"א להזקק לה לא חיישינן, ומדליקין בכל השמינים דכיון שאפשר שלא יכבו אע"פ שפעמים שכבין לא איכפת לן, ושבת למ"ד כבתה זקוק לה דינו שוה לחול למ"ד כבתה אין זקוק לה, כשם שבחול מותר להדליק בשמינים הללו ואם כבו אין זקוק לה אף בשבת כן לדברי הכל, ואין מחזירין להדליק בפתיחות ושמינים אחרים כו' ואין לך בה אלא מצות הדלקה בלבד,

וידליקנה, ולדידיה תשאר קושית התוס' דלמא גם בשבת הטעם משום דכבתה זקוק לה, והנראה בדעתו דס"ל דהך חששא דע"י טירדא דחיובא ישכח שהוא שבת וידליקנה תלוי בפלוגתא דאמוראי דלקמן (דף כ"ג) גבי שמן שרפה דרבה קאמר דבכל שבת אסור דמתוך שמצוה עליו לבערו גזירה שמא יטה, אבל ר"ח חולק וס"ל דלכל שבת שרי להדליק בשמן שרפה, ולדידיה גם הכא אין לאוסרו בשבת גם אם נאמר דזקוק לה, ונאמר דרבה דמפרש הכא טעם דר"ה ס"ל כר"ח, ומש"ה קאמר דר"ה ע"כ ס"ל מותר להשתמש לאורה כו'.

טו. עוד תירוצים לקושית תוס'

ע' רמב"ן ורשב"א ע' לעיל, א"נ י"ל דלאו מדוקיא דלישניה דרב הונא נפק"ל אלא סברא דנפשיה הוא דקאמר, דכיון דאיכא למימר דאית ליה לרב הונא הכי, מסתמא לא עבדינן ליה דליפלוג בהדי רב חסדא דאית ליה הכי, ע"כ מדקאמר דמדליקין בהן בחול ואין מדליקין בהן בשבת.

ע' ריטב"א ואחרים תי' דדייקנן מדקאמר פתילות ושמנים ואילו בפתילות שהאור מסכסכת בהם והם כבות איכא למימר טעמא דכבתה זקוק לה אבל שמנים אין הטעם אלא שאין נמשכים אחר הפתילה ואורם עמום אבל אינם כבים וא"כ טעמא דפסולים משום דמותר להשתמש לאורה ובדין הוא דשמנים יהו כשרים לחול אלא דלא פלוג רבנן.

ע' שפת אמת ובמש"כ לעיל דרבה לא ס"ל דבעינן שיעור בשמן, י"ל מה שהקשו התוס', דבשבת דע"כ אינו זקוק לא איכפת לן כלל בהא דא"י לדלוק כל השיעור דלא בעי שיעורא כלל, אלא משום דכבתה זקוק לה ומוטל עליו ההדלקה בכל זה הזמן *וצענא זה לא שייך, אבל מה שדולק הרבה או מעט אין חילוק לרבה כנ"ל *צ"ע אס אין שיעור ע"כ יהא כצנא, וצ"ל כוננו דאין שיעור צמנן אלא תקנו שיחזור וימן שמן וידליק כל משך הזמן שלא כלתה רגל, לכן צ"ל הטעם דמותר להשתמש לאורה.

ע' חתם סופר הנ"ל

בא"ד ומיהו רב דקאמר מדליקין בין בחול בין בשבת לא הומ"ל מדליק סתם דה"א דוקא בחול כו' דכסתמא לא הייתי אומר ששום אדם יחמיר לאסור להשתמש לאורה

י. **א"כ לרב הונא נמי לא המ"ל סתם אין מדליקין דה"א דוקא בשבת שמא יטה, דמותר להשתמש לאורה אבל בחול מדליקין דכבתה אין זקוק לה**

ע' מהרש"א י"ל דסתמא 'בחנוכה' בדין חנוכה קמיירי ולא בדין שבת, ומש"ה לעיל לרב הונא הל"ל סתמא אין מדליקין דמשמע נמי חול מדין חנוכה, משום דכבתה זקוק לה דאי דוקא בשבת הול"ל בהדיא אין מדליקין בשבת, אבל הכא סתם 'מדליקין' ה"א דוקא בחול, וא"צ למימר בהדיא חול, דסתמא בדיני חנוכה איירי כו', ועע"ש.

והדליקה לא יצא כלל ידי חובת חנוכה, אך מדברי הרמב"ן לא נראה כן, שתי' קושית תוס' כו' נראה לפרש דאף רב הונא מודה ידי חובתו יוצא בהדלקה ושוב אינו חייב באחריותו [והוא כקרבן לאחר זריקת דם דאם אחר כך נאבד אינו חייב באחריותו, ומ"מ כל זמן שהוא קיים מחוייבין להקריבו], כמו כן בנר חנוכה דנתי דנפטר מחיובו בהדלקה. מכל מקום כיון דכל זמן שדולק מצוה היא שהרי אסור להשתמש לאורה לבטל ההיכר או לכבותה בתוך הזמן, על כן אפי' אם כבתה כיון שעדיין הנר קיים מחויב להדליקה כיון שהוא נר חנוכה, ואין הכי נמי דאם נאבד הנר דאינו מחויב להדליק אחר ומדוקדק הלשון זקוק לה, שזקוק לאותו הנר *וכ"כ צית הלוי לעיל, דאם ידליק נר אחר אינו כלום כיון שכבר יצא ידי חובתו. *וראיתי צמניה על הרמז"ן שפי' דהרמז"ן והרי"ף פליגי אס מ"ד כצנא זקוק לה ס"ל שאס לא דלק הנר כשיעור שיכלה רגל מן השוק לא ילא ידי מנאות נר חנוכה, וזוהי סברת הרי"ף, והרמז"ן סובר דגם כצנא ילא ידי עיקר מנאות הדלקה, אלא דס"ל דכצנא יש מנאות חדשה להדליק כל זמן שלא כלתה רגל מן השוק, וצענא לא תקנוה, [והוא כחז דה"ה כצנא ונאנס שא"י להדליק, ומה"ט כחז רש"י דוקא שמא יפגע, ונראה דצדעת הרמז"ן אין זה מוכרח, אלא דמעיקרא גבי צנא לא תקנו כן, כמש"כ החת"ס שחכמים חילקו צעיקר תקנת נ"ת, ונראה דזה מוכרח גם צעיקר ההדלקה צמוצאי צצמות שתקנו להדליק אפי' אחר שכלתה רגל מן השוק].

וע' ט"ז סי' תרע"ג סק"י רש"ל כתב הרוצה לזכות במצוה שלימה יחזור וידליק דלא גרע מן המהדרין.

וע' שפת אמת בסמוך

יד. **האם רב הונא ס"ל צריך להדליק מיד בתחילת הזמן, כדי שתדלק משך שיעור עד שתכלה רגל, [ואם הדליק קרוב לזמן שתכלה רגל מן השוק הוי ככבתה ולא נזקק לה]**

ע' חתם סופר בסמוך *כבר כתבנו דאין נראה דטעמא דרב הונא שהצריך שדלק כל משך שיעור שנתנו חכמים, והרי גם לדידן דודאי יכול להדליק בסוף זמן ההדלקה, ואפי' נתנו חכמים שיעור צמנן שיכול לדלוק כל משך הזמן אע"ג שידלק אחר זמן שכלתה רגל מן השוק, ה"ה למ"ד כצנא זקוק כן תקנו חכמים שזקק לה כשכצנא שיעשה מה שיכול לעשות, וימכן דלר"ה אפי' אחר שכלתה רגל מן השוק יחזור וידליקנה.

דף כ"א:

תוס' בא"ד וי"ל דא"כ לא הוה צריך ליה למימר בין בחול בין בשבת כו' ש"מ שיעור יש מעם אחר בשבת
טו. **בטור משמע דמשום דזקוק לה בשבת זה גופא הוי טעם נוסף לאסור שמא מחמת המצוה ישכח**
ע' טור סי' תרע"ג כל השמנים והפתילות כשרים לה בין בחול בין בשבת כו' ולא חיישינן שמא תכבה ויחזור וידליקנה, דאף בחול אם כבתה אין זקוק לה עכ"ל.

ע' בית הלוי מוכח מדבריו דאי הוי ס"ל דזקוק היה צריך להיות אסור בשבת שמא ע"י טירדא דחיובא ישכח

*ר"ל דאי הנחה עושה מלוא לריך שיהא מונח שם נשצת, אמנסי יס להסתפק אס למ"ד הנחה עושה מלוא נכחה זקוקו לה, נשפ"א לקמן דף כג: נטה לומר כן.

ועי' שו"ת אבני נזר ארי"ח סי' תקכ"ב ב' הרשב"א [בתשו' ח"א סי' תקל"ט] והשו"ע כתבו טעמא דכבתה אין זקוק לה משום דהדלקה עושה מצוה ומצות הדלקה כבר עבדה, והיא גופא קשיא כיון דצריך ליתן שמן כשיעור למה לא נאמר דהמצוה היא כל זמן שדולק והולך דהכל נחשב הדלקתו כיון שהכל דולק מכוחו, ועוד דמשמע קצת מלשונם דאם הי' הדין דהנחה עושה מצוה הי' הדין דזקוק לה. ולמה. ועיין בטורי זהב ס"ק ח', ע"ש שהאריך, ואכ"מ.

כ. האם גם להלכה דק"ל כבתה אין זקוק לה מ"מ 'מצוה' לחזור ולהדליקה

ע' ט"ז סי' תרע"ג סק"י רש"ל כתב הרוצה לזכות במצוה שלימה יחזור וידליק דלא גרע מן המהדרין.

וכ"כ הב"ח ומג"א שם *ז"צ דכיון דמלואה נהלקה ראשונה וזה כבר א"ל להחזיר, מה שייך צוה הידור, וי"ל דהמהדרין רוצים לעשות פרסום אפי' שאינן מחויבין, ולזה כתב דהרואה נמצאה שלימה, וצאמת אין זו מלוא ראשונה.

כא. אם יש להוכיח מרב דאפי' הדליק בערב שבת וכתבה לפני השקיעה דאין זקוק לה

ע' תרומת הדשן סי' קי"ב כבתה בע"ש קודם קבלת שבת אין זקוק לה, אע"ג דכתב במרדכי דמצות נר חנוכה **מסוף שקיעת החמה** ואילך, והיינו צאת הכוכבים ולא קודם, וא"כ עיקר מצות נר חנוכה כו' בשיהוי הדלקה שלאחר חשיכה היא קיום המצוה, אמנם מדמברכין מבעוד יום להדליק נר חנוכה ואע"ג דאכתי ליכא מצוה, ע"כ משום דא"א בענין אחר חשיבא הכשר מצוה, כדפי' תוס' בהכשר מצות דכיבוד אב ביבמות ו. כו' **דחשיב קיום העשה בהכשר מצוה כמו במצוה עצמה**

*ע' קובץ הערות סי' י"ג אות א' ז' דלכאורה ממוס' שם משמע אפכא, ולכך מברכין עליה, ולהכי נמי אי כבתה אין זקוק לה שהרי כבר הותחלה המצוה בהכשר,

וראיה לזה מדשרי רב להדליק בשבת בפתיחות כו' דקסבר כבתה אין זקוק לה, פי' דאי הוה סבר כבתה זקוק לה, לא הוי שרי להדליק בהם כו' ע"כ יש להוכיח דאפי' בנ"ד כשכבתה אין זקוק לה, דאמאי שרי רב להדליק בשבת בחנוכה באותם פתיחות ושמינים, ליחוש דילמא כבתה אחר קבלת שבת כו', *ואס לא קיים המלוא נהלקה מצוה מזעו"י א"כ כל זמן משך בין השמשות אכתי ליכא קיום מצוה לדעת מרדכי דלעיל, ואיהו לא מצי להדליק משקבל שבת כ"ש בין השמשות, ונמצא בטל מן המצוה *א"כ גם לרצ היה צריך להדליק נפמילות ושמינים שמדליקין נהם נשצת, וטפי איכא למיגזר בהכי דודאי לא מצי להדליקה, ממאי דגזרינן דילמא פשע ולא מדליק לה, והכי איתא בתוס' דגזרינן דילמא כבתה בשבת ולא מצי מדליקה ואין נראה לחלק כו'.

גמ' אמר רב פתילות ושמינים שאמרו חכמים אין מדליקין בהן בשבת מדליקין בהן בחנוכה בין בחול בין בשבת

יח. **הכי ק"ל להלכה, ואם מצוה מן המובחר להדליק בשמינים שמדליקין בשבת (שמן זית)**

ע' תוס' לקמן כ"ג. ד"ה מריש מהדר מר אמשחא דשומשמי נראה דאנר חנוכה קאי כו' דנפיש נהורא אבל נר שבת פשיטא דשמן זית מצוה מן המובחר לפי שנמשך אחר הפתילה טפי מכולהו.

ועי' רמ"א סי' תרע"ג א' ומיהו שמן זית מצוה מן המובחר (מרדכי וכל בו ומהרי"ל), ואם אין שמן זית מצוי מצוה בשמינים שאורן זך ונקי, ונוהגים במדינות אלו להדליק בנר של שעווה, כי אורן צלול כמו שמן *ז"צ א"כ למה לא כתבו דמלוא מן המובחר נפמילות שמדליקין נהם נשצת.

ועי' מאירי נרות של שעווה מותרות לנר חנוכה ומ"מ גויי מצוה הוא לעשות בשמן אחר שהנס היה בשמן.

וכ"כ מהר"ל מפראג (בשעה"צ סי' תרע"ג) יובא להלן עמוד פ"ד ע"ש באורך, וכ"כ שו"ר כה"ג *והרי"ף והרמב"ם לא הוכירו שמן.

גמ' אמר רבי ירמיה מאי טעמא דרב קסבר כבתה אין זקוק לה

יט. **האם טעמא דאין זקוק לה משום דהדלקה עושה מצוה**

ע' טור ושו"ע סי' תרע"ג הדלקה עושה מצוה, לפיכך אם כבתה קודם שעבר זמנה אינו זקוק לה.

ועי' ט"ז סק"ח איני יודע היאך תלוי זה בזה דאפי' א"ת הנחה עושה מצוה הוה הדין כן, ותו דבגמ' הביא הרבה הוכחות דלא קי"ל הנחה עושה מצוה ואמאי לא הוכיח ממה דקי"ל כבתה אין זקוק לה, אלא נראה דכאן לא בא *הטור לאפוקי ממ"ד הנחה עושה מצוה אלא ה"ק כיון שהדליק תכף קיים המצוה ע"כ אם כבתה אין זקוק לה *ולא צריך לפרש כן גם נלשון הר"ן נהם נשצת הרשב"א הוצא לעיל נהם אותה נשוגג אינו חייב להדליקה דהו"ל נכחתה שאין זקוק לה, דהדלקה עושה מלוא וכבר הדליקה.

וכ"כ פרי חדש האי לפיכך אינו מדוקדק כו' *כט"ז ואפילו למ"ד הדלקה עושה מצוה, איכא למימר דאם כבתה זקוק לה, ולא תליא הא בהא ודוק *די"ל דאפי' למ"ד הדלקה עושה מלוא זקוק לה דלריך שההדלקה תימשך לכל זמן השיעור, והרמיה שהרי קי"ל שאינו רשאי לשנות מקומה כל משך שיעור ההדלקה, ומשמע קצת דלמ"ד הנחה עושה מלוא שפיר מסתברא דכחתה זקוק לה, וכ"כ השפ"א להלן כ"צ: וכן משמע נפמ"ג להלן.

ע"ש ביאור הגר"א הדלקה, הוא לשון ש"ע בעצמו וצ"ע, ועט"ז שכ' דר"ל כיון שהדליק קיים כבר המצוה וא"צ יותר *משמע דלא ניחא ליה כ"כ נתי' הט"ז.

ועי' פמ"ג י"ל דהכי פירושו, הדלקה מצוה ולא הנחה, ולפיכך נמשך למה שכתב בשם תרומת הדשן דאפילו כבתה ערב שבת קודם בין השמשות אין זקוק לה

פשיטא ליה דהמהדר ומדליק לעצמו בוודאי אינו רוצה לצאת בהדלקת בעה"ב, וממילא אם כבה צריך לחזור ולהדליק, כי קמבעיא בנרות הנוספות אם נימא הגם שהדליק תחילה יותר על המחויב לעשות מצוה מן המובחר לא צריך לטרוח לחזור ולהדליק, ועיי' מג"א רס"י תרע"א אם יש לו בצמצום ולחבירו אין לו מוטב שידליק בכל לילה אחת ויתן לחבירו דהא מדינא א"צ אלא אחת, משמע הגם שכבר נהג להיות מן המהדרי' אין חיוב עליו לעשות כן תדיר, והה"נ כשמוסיף וכבה, ויש לדחות ע"ש, והאריך,

וי"ל נהי מצד שהוא מן המהדרי' א"צ לחזור ולהדליקה כשכבה, מ"מ צריך לחזור ולהדליק כשכבה א' מהנרות הראוי' להדליק בלילה זו וכבר הדליקם כשיראה הרואה יותר מא' והוא מן המהדרי' וחסר מן מספר הראוי' יש לטעות במנין ובענין ספירת ימי הנס, ומשו"ה ראוי שיזדקק לכולהו ע"ש באיזה יום יש חשש, ע"ש סיכום כל הדינים העולים *מדצרי' משמע דגם לט"ז כזר ילא ידי עיקר המנוה, והיינו מהא דמודה שלא יחזור ויצרך, וצאמת זה ז"ע.

ע' פמ"ג א"א סי' תרע"ב א' בע"ש צריך שיתן שמן כשיעור שידלק מצאת הכוכבים חצי שעה וכמש"כ המחבר כאן כו' והנה בערב שבת אם לא נתן רק שיעור חצי שעה מצומצם ולא ידליק בלילה חצי שעה י"ל דיצא, דהא אם כבתה ערב שבת קודם הלילה אין זקוק לה, משא"כ בחול כה"ג, עי' סי' תרע"ג ט"ז ט', ומיהו כיון שהדלקה מצוה, א"כ וודאי מפלג בשעת הדחק הוה זמנה, א"כ י"ל דיעבד כשנתן שיעור שמן חצי שעה לכד די ואין חוזר ומברך עכ"פ, וצ"ע.

וע' שפת אמת לתה"ד יש לעיין אי צריך לתת בנ"ח דשבת שמן שידלוק עד שתכלה רגל מן השוק בלילה או כיון דזמנו ביום סגי בשמן כשיעור לדלוק חצי שעה ביום, ויותר נראה דצריך ליתן שמן עד כדי שידלוק חצי שעה בלילה, וגם מוכח כן דאל"כ לשתרי להדליק לשבת גם למ"ד מותר להשתמש ויתן שמן כשיעור שיכבה ביום וכו' *ואין זו ראייה לפי מה שנתבאר לעיל בנחמ"ס ואצ"ל דזהא גופא פליגי דמ"ד כבתה זקוק לה צריך לדלוק חצי שעה בלילה, למ"ד אין זקוק לה העיקר הוה ההדלקה בזמנה.

כב. הדליק במקום שעומדת שיכבה ברוח

ע' ריא"ז בשלטי הגיבורים (בב"ח ומג"א סי' תרע"ג) ז"ל: אע"פ שאם כבתה אינו זקוק לה, צריך לתת בנר חנוכה שמן כשיעור שתהא דולקת כדי מצותה, ונראה בעיני שאם הדליקה לפני הרוח וכבתה צריך עוד לחזור ולהדליקה במקום שאין הרוח, שהרי הואיל ואינה יכולה לעמוד לפני הרוח הרי הוא כמי שלא נתן בה שמן כשיעור *ונראה דאע"פ שיא' בהדלקה בלילה, מ"מ מדין שיעור למד שההדלקה צריכה שהנר יוכל לדלוק חצי שעה, וראיתי כמוז שהגאון הר"ר יהושע ליב דיסקין זצ"ל נהג להדליק בחוץ צמח קופסא מוקפת וכו', והדליק דרך חורין כדי שלא לפותחה בשעת ההדלקה, דס"ל דכפתומה כיון דשעת ההדלקה עומדת

*אצל למי' הרמז"ן הנ"ל דנשצת לא תקנו חכמים כבתה זקוק לה, אין ראייה, דאפשר דאם כבתה אחר ציה"ש לא תקנו לחזור ולהדליק, אצל כבתה קודם ציה"ש דאכתי ראוי להדליק שפיר חייב לחזור להדליק.

וכ"פ שו"ע סי' תרע"ג ס"ב, וע"ש ביאור הגר"א הנ"ל ראייה למרוה"ד, ז"ל: דאל"כ *לכו"ע היה אסור בשבת בשמנים ופתילות שאסרו חכמים, מטעם דכבתה *קודם ציה"ש זקוק ושמא יכבה ככה"ג ויפשע כמ"ש רש"י.

וע' ט"ז סי' תרע"ג סק"ט חולק דכבתה אין זקוק היינו אם דלק עכ"פ בזמן החיוב דהיינו משתשקע החמה ואם דלק קודם לזה קצת וכבה באותו קצת ודאי זקוק לה, אלא דבשבת הכי תקנו חכמים שידליק בשעה שיש לו היתר להדליק,

וזוהו לא מקרי הכשר מצוה אלא מצוה ממש הוה, ואותה שעה הוה כמו אחר שקיעת החמה, וע"כ מותר להדליק בשמנים הפסולים בשבת ולא חיישינן שמא יכבה אחר קבלת שבת דאז הוה ממש כמו שבת עצמו, ואם ידליק בהם *ממש לפני קבלת שבת אה"נ דא"צ לחזור ולהדליק, ואפי' בכל השמנים הדין כן, משא"כ קודם קבלת שבת שיש לו עדיין היתר להדליק מי יאמר לנו שאותה שעה הוה כמו אח"כ ודאי אין דנין אפשר משא"א, ואע"פ שנתנו לו חכמים רשות לברך קודם הזמן של קבלת שבת מ"מ לא הוה אז שבת ממש, ודבר זה דומה לההיא דרב צלי של שבת בע"ש ובודאי לא נעשה שבת ממש לחייבו אם עשה מלאכה באותה שעה שהקדים כו' שו"ר שגם רש"ל כתב דזקוק להדליק שנית בע"ש ולא כמהרי"א עכ"ל, עכ"פ ג"ל שאין לברך שנית כשידליק אם כבתה קודם קבלת שבת דהיינו כל זמן שיש עדיין היתר מחמת זמן קבלת שבת לפי הדין אלא יחזור וידליק בלא ברכה דהרי כבר בירך בהיתר כו',

*ולא הנתי למה לשיטתו לא יחזור ויצרך, ממ"נ אי ס"ל דלא קיים עיקר המנוה אלא כשהנר דולק בזמן הסמוך ציית לקבלת שבת, א"כ נכנסה קודם לזה עדיין לא נתקיימה המנוה, וכיון שצטלה הדלקה ראשונה למה לא יחזור ויצרך, ואי כזר קיים המנוה נשעת ההדלקה למה יחזור וידליק, והרי זה דומה למי שנפלה טליתו או וזו תפיליו או נקרעה לזוהי צאמנע התפילה שאם מחזירם חוזר ומצרך, וצ"ע.

וע"ש פמ"ג מ"ז לפי דברי הט"ז י"ל דאסור להדליק בערב שבת מפלג המנחה נר חנוכה ולקבל שבת בעוד יום גדול בשמנים שאין נמשכים, שמא יכבה ואי אפשר להדליק אז, וחז"ל לא תקנו אלא להדליק בערב שבת קודם בין השמשות מעט זמן מה, לא בעוד יום גדול, דלא הוה כלל זמן מצוה לדעת הט"ז, ולפסק המחבר והר"ב שרי בכל ענין, וע"ש דאם נאמר הנחה מצוה אין לנו הוכחה, ד"ל מדליק קודם בין השמשות ומניחה במקומה לשם נר חנוכה בין השמשות כל שבות דמצוה ואף טלטול הנר שעה ואף שמן י"ל בהגבהה והנחה אין מטה השמן, משא"כ אי הדלקה מצוה בהכרח שזה זמן קודם בה"ש.

וע' שו"ת כתב סופר ארי"ח סי' קל"ד נשאל אם להט"ז צריך לחזור ולהדליק גם נרות דמהדרי', והשיב זה

כה. **למה אין זקוק להדליק משום חשדא (דאמרי' לקמן דאפי' צריך להדליק בשני פתחים)**

ע' שערי תשובה סי' תרע"ג עיין שבו"י ח"ג סי' מ"ח דאע"ג דאין זקוק לה מ"מ צריך להניח את הנותר מנ"ח של שיעור או של שמן כל זמן עת ההדלקה אם לא יעשה כן חיישינן לחשדא שלא הדליק כלל, וראיה מדאמרינן חצר שיש לה ב' פתחים כו' משום חשדא, וקשה מאי חשדא איכא לידינוהו לכף זכות ולומר דהדליק אלא שכבתה ואין זקוק לה כהסכמת הפוסקים אלא ודאי כשלא הניח הנותר באותו מקום איכא חשדא לומר שלא הדליק כלל. *וק"ק שהרי צלילה אין רואין אלא נר דולק, ולא מנורה כצויה.

וע' קרבן נתנאל סי' י' אות י' ודבריו צ"ב ע"ש.

וע' בית הלוי עה"ת לכאורה היה נראה דלכו"ע צריך להדליקה משום חשדא, ולא פליגי רק בעיקר חיוב המצוה דר"ה ס"ל דמחוייב לחזור להדליקה דס"ל דכן היה התקנה שיהיה דלוק כל משך הזמן כולו דוקא, ולדידיה גם בעוד הנר דלוק רק שהוא חשוך *ואינו מאיר מוכרח לתקנו, דאע"ג דאז ליכא חשדא דכל העובר רואהו ומכיר בו שהיה דלוק מכבר מ"מ מחוייב לתקנו משום עיקר המצוה וחיישינן שמא יפסע אז, ור"ח ס"ל דמשום עיקר המצוה אין זקוק לה וממילא כל זמן שהוא דלוק א"צ לתקנו דהא ליכא חשדא, אבל כשכבר כבה מודה דצריך להדליקה משום חשדא, ומשום חשדא לחוד לא חייש רב חסדא דגם אם יפסע לא עביד איסורא והוא רק חששא בעלמא שמא יכבה, ועע"ש דבלא"ה בפ"ש שאין מדליקין בשבת החשש הוי רק שמא יהא חשוך, כדמשמע בפיה"מ הובא לעיל עמוד ב' ובזה ליכא חשד,

אמנם צ"ע דהפוסקים סתמו וכתבו דאין זקוק לה ולא כתבו דבכבה לגמרי יצטרך להדליקה משום חשדא. *עי"ל דלמ"ד ככתב אין זקוק לה היינו כיון דעיקר המצוה הוי בשעת הדלקה, כלשון השו"ע, וא"כ כל עיקר דין חשדא הוי אם לא ראוהו מדליק כלל, אצל אס הדליק בשעתו מו ליכא חשדא, והראונוי נשם הגרש"ז ז"ל (הליכות שלמה דבר הלכה י"ח) שלא חייבו חכמים מפני החשד אלא נשעה שצא לקיים מצוה הדלקה, אצל אס כשקיים מצוה הדלקה לא היה צו חשד, רק לאחר זמן נחמדש חשד כגון שכנו נרותיו לא חייצוהו חכמים לחזור ולהדליק.

כה. **לכאורה ר' ירמיה דייק דאין זקוק לה מדמדליקין בחול, אבל הר"ף כתב מדמדליקין בשבת, וצ"ב**

ע' רי"ף ז"ל: מדמדליקין בהן בחנוכה בשבת מכלל דאי כביא לא מזדקיק לה ש"מ ככתב אין זקוק לה *דאי זקוק לה למה מדליקין בשבת.

ע' מאירי לעיל כא. זו השניה אתה למד אותה בין מהדלקת חול בין מהדלקת שבת, ואע"פ שגדולי הפוסקים הביאו את שתיהן מהדלקת שבת, וסוגיא זו מוכחת להדיא שלא כדבריהם *דע"כ טעמא דרצ הונא צמול אסור הוא משום דזקוק לה, וא"כ למ"ד צמול מדליקין ס"ל אין זקוק לה,

להכנות מהרות לא מהני מה שדעתו לסגרה מיד אחר ההדלקה, וע' להלן הערות עמוד לד מש"כ נשם מקראי קודש.

וע' מג"א סק"ב ולא יברך (כ"ה).

וכ"כ הט"ז סק"י ונ"ל דאין צריך לברך שנית דלמא הוה כמו שמנים שאינם נמשכים אחר הפתילה *שאין זה צרי שיכנה ע"י הרוח.

וע' פרי"ח שם ס"ב צריך עוד לחזור ולהדליקה במקום שאין הרוח מצוי שם כו' ודבר ברור הוא דההיא הדלקה הויא כמאן דליתא, וצריך לחזור ולברך, וכדלקמן סי' תרע"ה סעיף ב' ודלא ככנסת הגדולה בסימן תרע"ג.

וכ"כ במור וקציעה סי' תרע"ג במעמיד ברוח דודאי תכבה לא מידי קעביד ופשיטא דצריך לחזור ולהדליקה. ונ"ל אפילו בברכה, דגרע טפי מכיבה אותה בידים, דמ"מ מצות הדלקה אתעבידא ליה, אבל במדליק ברוח, דמעיקרא לא חזיא כלל לא חשיבא הדלקה.

ע' נשמת אדם סי' קנ"ד אות ב * אס הדליק צמקוס הרוט וכנה הפרי חדש כתב דבר ברור שצריך לברך, ומשמע מדבריו דאזיל לשיטתו דפסק בלא שמן כשיעור דצריך לברך כו', וזה דאינו ראוי לדלוק אפילו רגע כו'.

כז. **כיבה הנר בידים אם זקוק לה**

ע' שו"ת הרשב"א (הובא לעיל עמוד ג') ובר"ן ושו"ע סי' תרע"ג ס"ב גם כיבה בשוגג אין זקוק.

וע"ש ביאור הגר"א כן מוכח מגמרא שם מדמתירין להדליק בשמנים שאמרו כו' ולא חיישינן בכה"ג.

וע"ש פמ"ג ואם כיבה במזיד פשיטא דצריך לחזור ולהדליקה, וג"כ לא יברך. **הובא בשעה"צ אות ל"ב**

וע' שו"ת מהרש"ל סי' פ"ה (הובא ברע"א בשו"ע) אם בא לתקן הנרות וכבה נראה דצריך לחזור ולהדליק אפי' אם כבה בשוגג. **וע' פרי חדש** דזה ליתא.

[ע' שו"ת אבני נזר סי' תק"ג ב' טעם מחלוקתם *הא דנמזיד לכו"ע יחזור וידליק, ונשוגג פליגי נראה דטעמא דכתבתה אין זקוק לה כיון דקיים המצוה במעשה כראוי וקיומו תלוי במעשה, דאם נדלקה מאלי' או הדליקה חרש שוטה וקטן לא מהני, לא אתי כיבוי דממילא ומבטל למעשה מצוה שעשה, ועל כן אם כיבה בידים סבירא ליה למהרש"ל דזקוק לה, וטעם הרשב"א דכיון דלא נתכוין לכבות וכה"ג במצוה כשלא נתכוין להדליק לא יצא, דמתעסק שלא נתכוין למעשה כלל לכו"ע לא יצא [ע' ר"ן ר"ה בד' הרי"ף ז:], והוא הדין דאם הי' מתעסק בכיבוי דלא מבטל למעשה מצוה, ועל כן אם כיבה במזיד דלאו מתעסק הוא שפיר מבטל להדלקה בכונה].

[וע' שפת אמת דאפי' כיבה מזיד אין זקוק, וכן יש להוכיח מהגמ' שהקשו מברייטא דקתני מצותה כו' עד שתכלה רגל מן השוק מאי לאו דאי כביא הדר מדליק, והול"ל לא, דאי כבה במזיד הדר מדליק, אלא ודאי דאפי' כיבה במזיד אין זקוק לה, וע"ש דמ"מ אם הדליק על דעת לכבות לא יצא, דזה הוי כאילו לא נתן בה כשיעור].

ושמואל דמתמה עלה וכי נר קדושה יש בו לא ס"ל דאית ביה סרך קדושה ולא משום איסור הנאה במשתמש לאורה, ולא הוה כה"ג בזווי מצוה לדעתיה ולא מדמי ליה לכסוי הדם ברגל כדמדמי ליה רב יוסף עד דמשתמש בגופו של נר *מדליק ממנו כמו שמכסה דם ברגל כו' להלן.

ג) ע' ר"ן אפילו תשמיש מצוה אסור דכיון שעל ידי נס שנעשה במנורה תקנוה עשאוה כמנורה שאין משתמשין בה כלל, ואם איתא דשרי לאישתמושי תשמיש מצוה בנר חנוכה האיך מדליקין נר חנוכה בשבת בכל השמנים והרי כשישתמש בה בסעודת שבת אתי לאטווי,

והא דאמר רב לקמן כב. אסור להרצות מעות כנגד נר חנוכה לאו למימרא דתשמיש דמצוה שרי, אלא לומר דאפילו ריצוי מעות שהוא תשמיש קל אסור והכי מוכח בירושלמי וכן נראים דברי הרמב"ם ז"ל, וזה שלא כדברי הר"ז הלוי.

וע' שפת אמת וקשה אי משום דנעשה כמנורה א"כ ל"ל לקמן בגמ' לומר הטעם דבזווי מצוה, וצ"ל דס"ל דלענין תשמיש קל לא עשאוה כמנורה וזה דוחק, ולא ידעתי למה לא ניחא לי בטעם היכר כפי' רש"י כו' *ואולי תשמיש קל היינו דברים שיכול לעשותם גם בלא נר, כעין ספירת מעות, לא נאסר גם מאש של מעלה, דהא מה"ט ליכא מעילה דקול מראה וריח אין צו משום מעילה, ותכמים אסרוה, ותשמיש קל כזה לא אסרו וכ"ש צנר חנוכה, [נו' תוס' לעיל כא. ד"ה שמחת והא דאמר צנוכה נג. צוררת אשה חטין לאור צית השואבה לא שהיתה צוררת אלא שהיתה יכולה לצרור, ומשמע דלהתלבש או ללכת צרמוצ לאור זה לא נאסר, ומיהו צירושלמי דייק מהכא דקול ומראה וריח אין צו משום מעילה משמע דהירושלמי ס"ל שצוררת ממש, וכ"כ שער המלך פ"ה מיו"ט הל"ט י' כוונת התוס' שם דהירוש' סובר דאין כלל איסור].

ע' רשב"א משום דעל ידי נס שנעשה במנורה תקנו והלכך עשאוה כמנורה שאסור להשתמש לאורה, א"נ כיון דלמצוה מדליקה אי משתמש בה איכא בזווי מצוה, וא"ת רב הונא ורב חסדא היכי שרו וכי לית להו בזווי מצוה אסור והא אבא דכולהו דם (לקמן כ"ב.), ועוד ליקשו עליהו מהא דתניא לקמן מעשר שני אין שוקלין כנגדו דינרי זהב וכו', י"ל דאינהו ס"ל דכל שאינו משתמש בגופו כשוקל כנגדו או שמדליק ממנו בקינסא לאו בזווי מצוה הוא, לא כל התשמישין שוין ולא כל הבזויין שוין וכדמוכח לקמן.

ד) ע' מלחמות אפילו שמואל *שמחיר להרלות מעות נמי, בשאר תשמישין מודה דאסור משום דהרואה אומר לצרכו הוא דאדלקה, ואע"פ שיש לו נר אחר פעמים אדם מדליק כמה נרות בביתו ולא חלק אלא על הרצאת המעות מפני שאינו תשמיש אלא הנאה בעלמא, ומש"ה אמר וכי נר קדושה יש בו וכי מצות דבר שבקדושה הם כגון תפילין וספר תורה ותשמישיהן שהן אסורין בהנאת תשמישין דחול, וא"ל רב יוסף וכי דם קדושה יש בו כו' אלא אע"פ שנזרקין לאחר מצותן בשעת מצותן נוהגין בהן קדושה שלא יהו מצות בזויות עליו הכא נמי נוהגין בהם כדברים שבקדושה ואסורים בתשמישי חול בשעת מצותן.

ועוד שאין ללמדה משבת מ"מ הייתי אומר שבשבת הוא שאין זקוק לה שאף בשל עצמה כן *נר של שבת אסור ואין זקוק להדליק, א"כ גם של חנוכה אין זקוק לה הא בחול זקוק.

ע' פנ"י לפי' רש"י דטעמא דרב הונא דחייש שמא יפשע א"כ רב נמי מצי סבר דכבתה זקוק לה אלא דלא חייש לשמא יפשע, לזה כתב הר"ף דר' ירמיה מדייק מדאמר רב מדליקין בין בשבת ולא חייש לשמא יכבה ותו לא מצי לאדלוקי ע"כ סבר כבתה אין זקוק לה, לכן פ"י הר"ף דר' ירמיה תרתי טעמי דייק מהא דמדליקין בשבת.

וע' שפת אמת כפנ"י ד"ל דס"ל כבתה זקוק לה אלא דאין חוששין לפשיעה, והקשו א"כ מנ"ל להגמ' דס"ל לרב חסדא דכבתה אין זקוק לה, וי"ל דדוחק לומר דא"ח לפשיעה, אך לדידן דאסור להשתמש לאורה נראה מסברא לומר דכבתה זקוק לה [דאל"כ אמאי אסור להשתמש לאורה כיון דכבר נעשה מצותו כמ"ש ג"כ בחי' הר"מ], והיינו דוחקין לומר דטעם משום דאין חוששין לפשיעה והוכרחו לדייק משבת, אבל ר"ח דס"ל מותר להשתמש לאורה, א"כ יותר נכון לומר דס"ל אין זקוק משנאמר דאין חוששין לפשיעה, כנ"ל קצת גם נראה לומר דכוונת הר"ף להוכיח דאף מצוה ליכא כלל לחזור ולהדליק דאל"כ אכתי שייך לאסור בשבת משום שמא יטה לתקנה וכן יש לדייק קצת בלשון הר"ף,

עוד י"ל דכוונת הר"ף להשמיענו כדעת התה"ד דבכבתה בע"ש בעוד יום ג"כ אינו זקוק לתקנה, דאל"כ ליתסר בשבת משום שמא יפשע *קודם קבלת שבת, כראיית הגר"א, או שמא לא יוכל להדליק אחר קבלת שבת ע"ש ודוק.

וע' ראש יוסף

גמ' ואסור להשתמש לאורה

כו. מה ראייה מרב דאסור, דלמא מותר להשתמש והא דמדליקין בשמנים פסולין, משום דמדליק בפתח הבית מבחוץ ואין חשש שישתמש

ע' ריטב"א מדלא שרו הכא בחנוכה אלא משום דאסור להשתמש לאורה, ש"מ דבשאר נרות של שבת אפי' אותם שמדליקים בפתח כעין נר חנוכה וה"ה שאר המקומות אסור להדליק כי אם בפתילות ושמנים שאמרו חכמים.

כו. הטעם דאסור להשתמש לאורה, ואם הסוברים דמותר להשתמש לאורה לא ס"ל ההוא דלקמן כב. דאסור להרצות מעות כנגד נר חנוכה משום בזוי מצוה

א) רש"י ואסור להשתמש לאורה. שיהא ניכר שהוא נר מצוה כו'.

ב) ע' בעל המאור מו"ד ג' מחלוקות נדבר: למ"ד אסור להשתמש לאורה של נר חנוכה כל תשמיש במשמע אפי' תשמיש דמצוה ותשמיש קדושה, דקסבר כיון שהם זכר לנרות ולשמן של היכל אסורות הן בהנאה כל עיקר אפילו לקרוא בספר ואפי' לסעודת שבת ולסעודת מצוה, ולמ"ד אסור להרצות מעות כנגד נר של חנוכה *מקיל דוקא הרצאת מעות וכיו"ב שהיא תשמיש רשות ושל חול משום בזוי מצוה אבל תשמיש מצוה או קדושה מותר,

שלכך בא מתחלתו הלכך אין איסור הנאה חלה עליו *ומשמע דהאוסר להשתמש זו הוא רק למ"ד אסור להשתמש לאורה, אצל למ"ד מותר י"ל דדמי לנר שבת, ויש לחלק דהתם עיקרו לשימוש עומד משא"כ כנר חנוכה,

ואמת הדבר שלא היה נראה כן לפי שלא נאסר בעוד שהוא דלוק אלא משום בזוי מצוה וכיון שכבה בדין הוא שיהא מותר שכבר נשלמה מצותו, ואפשר שזה דומה לסוכת החג ונוייהן שאע"פ שנפלה בחג אסורה כו'. וע"ע לקמן עמוד טו.

ל. למ"ד דאחר זמן שיעורא מותר להשתמש לאורה, למה התירו שמנים הפסולין בשבת ולא חששו שישתמש לאורה אחר שכבר עבר הזמן

ע' פמ"ג מ"ז סי' תרע"ב א' ורש"ל פסק דאסור בעודו דולק להשתמש אף ביותר משיעור, דהרואה כו', ויש סיוע משמנים דמדליקין בנר חנוכה בשבת דאסור להשתמש לאורה, ומסתמא נותן שמן יותר משיעור, דאי אפשר לצמצם, וליחוש דלמא משמש אח"כ, שמע מינה כל שדולק אסור כו'. ודוחק לומר שמקצה בפירוש לנר חנוכה דאז אסור לשמש אף לאחר השיעור, דא"כ במאי קמפלגי מאן דאמר [שם] מותר להשתמש לאורה.

וע' ראש יוסף והמתיר י"ל דסבר כמרדכי דביש נר כשר מותר ולא חיישינן לשמן פסול, מיהו הרשב"א בתשובה הביאו הב"י בסי' תרע"ג מוקי לה במצמצם כפי השיעור, וע"ש והיינו באין נר כשר אצלו ואי"ה בפריי יבואר, ורא"ש ז"ל שינה לשון הרי"ף דאין סובר כמרדכי, והרב ז"ל בסי' תרע"ג שכתב *שמותר להדליק נשמיס שאין מדליקין בשבת רק אס אין נותן רק כשיעור, ופסק ברי"ד כהגהת מרדכי דאם יש נר כשר שרי, יש לומר דיעבד דוקא אבל לא לכתחלה א"ש, אבל המרדכי מתיר אף לכתחלה כמשמעות הב"י ברי"ד.

גמ' אמרוה רבנן קמיה דאביי משמיה דרבי ירמיה ולא קיבלה

לא. האם לא קיבל דכן אמר רב, או טעמא דר"י

ע' שפת אמת נראה שלא קיבל הטעם שאמר ר' ירמיה וי"ל משום דס"ל דאף אי כבתה זקוק לה מ"מ לא חיישינן לפשיעה, וכן י"ל דאף אי מותר להשתמש לאורה מ"מ לא חיישינן שמא יטה אלא בנר שבת שמותר להשתמש בו אבל בג"ח שאין עומד לכך ל"ח, אכן רש"י פ"י שלא חשבו לסמוך על דבריו משמע בגוף הדין דמדליקין בהם.

וע' בית הלוי אביי היה ס"ל מעיקרא דגם בשבת אין האיסור משום שמא יטה רק משום שמא יכבה, ומש"ה מתיר רב בחנוכה כיון דסבר כבתה אין זקוק לה, ולעולם י"ל דמותר להשתמש לאורה, ואח"כ קיבלה אביי משמיה דר' יוחנן דבשבת אסור גם משום שמא יטה, ובחנוכה דמותר להדליק הוא משום דאסור להשתמש לאורה.

ע' בית הלוי עה"ת לפירש"י *הצין דכוננו כמלחמות י"ל דליכא איסורא רק לבני הבית דיאמרו הרואים דלצרכו הדליקו, אבל אחרים ההולכים ברחוב אפשר דשרי להשתמש דרך הילוכם ולא יאמרו בשביל תשמיש של זה הדליקו בעה"ב, וא"ל דא"כ אמאי שרי בשבת ניוחוש להטיה דאחרים, ז"א דכי בשביל שהנר אינו מאיר לו כל צרכו יטה נר של אחרים והרי הוא גזילה גמורה דע"י הטייתו יהיה כלה מהר, ואם נאמר כן הרי נחא דאמר לקמן דאסור להרצות מצות כנגד נר חנוכה משום ביזוי מצוה והקשו הראשונים דהרי כל תשמיש ואפי' אינו בזיון אסור מדשרי בשבת להדליק בפסולי שמנים, וי"ל דלקמן איירי באחרים ההולכים ברחוב דלהם שרי שפיר להשתמש דרך הילוכם ומ"מ תשמיש גנאי שפיר אסור משום ביזוי מצוה. **(ה) ע' תוס' הרא"ש דף כב.** ולי נראה כו' דמ"ד אסור להשתמש לאורה לאו משום בזוי מצוה קאמר דכל מיני תשמיש אסור ואפי' לקרות לאורה אלא טעמיה משום דהוקצה למצותו כו'.

כח. עוד בענין שימוש בנר לצורך מצוה

ע' רמב"ן אסור להשתמש לאורה כל תשמישין במשמע בין דמצוה כגון סעודת שבת בין דרשות, ורב אסי לקמן *מחמיר הוסיף אפי' הרצאת מצות שהוא עיון קל ואינו נראה כנהנה שמרחוק הוא מרצה אותן אפ"ה אסור, ומש"ה מתמה שמואל עלה דההיא וכי נר קדושה יש בו.

וע' מלחמות הני"ל

וע"ע רמב"ן וא"ת בסעודת שבת מאי בזוי מצוה איכא דהא מצוה היא, לאו מלתא היא דכל שאדם משתמש ממצוה זו לאחרת בזוי מצוה היא זו, דמיחזי כמאן דלא חביבא ליה הך מצוה ועביד מצוה אחרית, ולא שרינן אלא להדליק מנר לנר משום דתרוייהו חדא מצוה נינהו נר חנוכה ומין במינו אינו בטל, אבל שאר מצות נראות כמבטלות זו את זו, וכן משמע בירושלמי דר' תחליפא שאל לרב חסדא בשבת חנוכה למה אין מדליקין בפתילות ושמינים שמנו חכמים, הרי אין חשש שיטה שהרי אסור אפי' לראות מטבע לנר חנוכה, ע"ש, משמע דכל תשמישין נמי אסור דאי מותר בשאר תשמישין הא יש חשש הטיה.

כט. האם הנותן מן השמן אסור לאחר שכבה הנר, והאם אסור אפי' לאחר חנוכה

ע' רמב"ן מקצת הגאונים אמרו שאם כבתה ונשאר שמן בנר ביום ראשון מוסיף עליו ומדליקו ביום שני כו' ביום אחרון עושה לו מדורה ושורפו במקומו שהרי הוקצה למצותו, ואם קבלה הוא נקבל ונאמר דלא דמי לעצי ונויי סוכה שמותרין אחר החג, דהתם מתחלתו לא נתנם אלא למצות החג ודעתו עליהן לאחר כך, אבל הכא דעתו ה' שיכלה כל שמן שבנר, דלית הלכתא כר"ש דאמר אדם מצפה אימתי תכבה נרו, הלכך נאסר לו לעולם כמי שהקדישו לשמים, ולא דמי לנר של שבת דלכ"ע מותר לאחר השבת דההוא אפי' בשעת מצותו משתמש בו

מפתח לענייני חנוכה שהובאו בקונטרס (ולא להלכה)

סדר העניינים

- א) בעיקר תקנת חכמים מצוות בימי חנוכה.....א.
 ב) למה תקנו 'שמונה' ימים להדלקה.....א.
 ג) במה טמאו היוונים כל השמנים, ולמה לא הדליקו בטומאה.....א.
 ד) אם הדלקות נר חנוכה יש בה חיוב דאורייתא מכח לאו דלא תסור.....א.
 ה) אם מצות הדלקת נר חנוכה אקרקפתא דגברא, או חובת גברא שכביתו יהא נר דולק.....ב.
 ו) מקום הדלקת הנרות.....ב.
 ז) גובה מקום הנרות.....ב.
 ח) מצוה מן המובחר בשמן זית, ודין שארי שמנים ונר.....ב.
 ט) זמן הדלקת נר חנוכה, ובשיעור השמן והזמן שידלק.....ב.
 י) ברכות שתקנו על נרות חנוכה.....ג.
 יא) ברכת על הניסים בראיית הנרות.....ג.
 יב) אם יש מצוה לראות הנרות, ואם הוא במקום שאין מי שמדליק הוא חיוב.....ג.
 יג) ברכת שהחיינו (על היום או על המצוה).....ג.
 יד) הדלקה עושה מצוה או הנחה עושה מצוה, ונפק"מ לדינא.....ג.
 טו) דין כבתה אין זקוק לה.....ד.
 טז) דין מהדרין, ומהדרין מן המהדרין.....ד.
 יז) גדר 'שעת הסכנה' שמדליק בביתו.....ד.
 יח) באיסור שימוש לאור הנר.....ד.
 יט) הדלקת נר (מצוה) מנר חנוכה.....ה.
 כ) דין הדלקת נר נוסף (הנקרא שמש).....ה.
 כא) קצת בדיני הדלקת המנורה שבמקדש.....ה.
 כב) דין אכסנאי.....ה.
 כג) הדלקת נרות משום חשדא.....ו.
 כד) נר שיש לו שני פיות, ודין הדליק כמה פתילות בקערה.....ו.
 כה) אם אין לו די מעות, רק לנר ביתו, או לנר חנוכה, או לקידוש היום.....ו.
 כו) שכר מצות הדלקת נר חנוכה.....ו.

לפי אות בספר

בעיקר תקנת חכמים מצוות בימי חנוכה

- ביאור השם 'חנוכה'.....צח.
 במגילת תענית: תמניא אינון דלא למספד בהון ודלא להתענות בהון, האם הם ימי 'שמחה'.....צט.
 למה קבעו זכר לנס חנוכה יותר משאר ניסים שנעשו לישראל.....קי.
 לשנה אחרת קבעום בהלל והודאה, למה לא הזכירו מצות הדלקה.....קיג.
 למה לא קבעום באותה שנה.....קיא.
 לענין מה הוי ימים טובים.....קיב.
 מאי שנא חנוכה שגומרים ההלל כל שמונה, ובחג המצות רק ביום טוב ראשון.....קיד.

למה תקנו 'שמונה' ימים להדלקה

- הרי הנס לא היה אלא שבעה ימים.....קח.
 להתירוצים דנשאר שמן במנורה קשה דהא נפסל השמן.....קט.

במה טמאו היוונים כל השמנים, ולמה לא הדליקו בטומאה

- איזה טומאה יש לעכו"ם, אי מדין זבים זהו מגזירת י"ח דבית שמאי, שהיו כמאה שנה אחר נס חנוכה....ק, קט"ו.
 הרי בית המקדש מקום רבים הוא והוי ספק טומאה ברה"ר.....קא.
 הרי השמנים לא ה' מקומם בהיכל.....קב.
 איך טמאו כל השמנים, הרי קי"ל בפסחים דף טז. משקין בי מדבחיא דכן (טהור).....קג.
 מה הועיל נס שנעשה בשמן טהור, הרי המנורה נמי נטמאה ושוב מטמא את השמן.....קד.
 למה הוצרכו לנס, הרי טומאה הותרה בציבור.....קו.
 למה לא יכלו להכין שמן טהור עד ח' ימים, ואם כל ישראל היו טמאים איך הדליקו הכהנים.....קז.
 הרי נטמא בהיסט כמה תירוצים.....קטז.

אם הדלקות נר חנוכה יש בה חיוב דאורייתא מכח לאו דלא תסור

האם לאו דלא תסור מחייב לקיים גם מצוות וסייגים שתקנו חכמים, או רק על מה שפירשו בכונת התורה....רפח.
 למה רב נחמן בר יצחק לא ניחא ליה לפרש דוצינו להדליק נר חנוכה מכח לאו דלא תסור.....רפט.

בברכות דף י"ט: אמרין כולהו אלא דלא תסור אסמכיהו רבנן.....רצ
איך מברך וציונו 'להדליק נר', הרי הקב"ה לא ציונו 'להדליק' אלא 'לשמוע אל דברי חכמים'.....רצא
למה לא שאל 'והיכן ציונו' גבי תקנת לולב כל שבעה בגבולין.....רפז

אם מצות הדלקת נר הוי חובה אקרקפתא דגברא, או חובת גברא שבביתו יהא נר דולק

האם המצוה היא שבכל בית יהא נר דולק ואין המדליק 'מוציא' האחרים, או החיוב הוא על כל הדרים בבית
והמדליק מוציא אותם.....נב
כמה נפק"מ לדינא בחקירה הנ"ל.....נג
א. אם בני הבית אינם רוצים לצאת בהדלקתו
ב. נפק"מ אם כל אחד מבני הבית מברך על הדלקתו אע"ג דהוי רק מצות הידור לחוד
ג. בעל הבית הנמצא במקום רחוק, ובזמן הדלקה בביתו אצלו עדיין היום גדול, אם יוצא בשל ביתו
ד. אם שני בעלי בתים הדרים בבית אחד יוצאים ידי חובתם בנר א'
מי שאין לו בית ודר ביער, האם חייב להדליק.....נד
שני בעלי בתים הדרים בבית אין יוצאין בנר אחד.....נה

מקום הדלקת הנרות

בגמ' אמרי' 'מצוה' להניחה בפתח ביתו בחוץ, למה לא הוי חובה, האם בכל זמן הדליק בפנים יצא.....עו
הרי קי"ל הדלקה עושה מצוה ולמה נקט מצוה 'להניחה'.....עז
אם הוא במקום שאין מצוים ישראל האם מצוה להדליק בפתח ביתו.....רעא
האם גם היושב בספינה פטור אפי' ויש לו חדר לעצמו חייב.....רעב
רש"י מפרש שמדליק בפתח ביתו ולא בפתח חצירו מה הכרחו, ודעת הראשונים דסברי כרש"י.....עח
למה לרש"י לא ידליק בפתח החצר כשי' התוס' דאיכא היכר טפי.....עט
לכאורה לרש"י אין הנר ניכר לבני רה"ר, וא"כ למה מדליק בחצר ולמה תקנו עד שתכלה רגל מן 'השוק'.....פ
קושיא לרש"י מהא דחנוני שהדליק בחוץ.....פב
תוס' פירשו שמדליק בפתח החצר מבחוץ קושיא לפירושם.....פא
איך קי"ל להלכה בין שי' רש"י ותוס'.....פה
דין חצירות שלנו, שאין אנו משתמשים בחצר לשימושי דירה.....פו
אם לפני דירתו יש בית שער וחדר מדרגות מעליה לרה"ר.....פז
חצר שדרין בה הרבה בני אדם בהרבה בתים ועליות, היכן ידליקו.....פח
דין עלייה הגבוהה למעלה מעשרים אמה מרשות הרבים.....פט
מצוה להניחו בטפח סמוך לפתח, מה מצוה שידעו ש'בעה' ב' הניחו שם, האם משום חשדא.....קכט
האם גם כשמדליק בפנים מצוה להניחה סמוך לפתח.....קל
היכן מדליק, בגמ' י"א לעולם מימין הפתח, והילכתא כשיש מזוזה מדליק משמאל כדי שתהא נר חנוכה
משמאל ומזוזה מימין, במאי פליגי ומ"ט נר חנוכה מול מזוזה.....קלא
מה ענין נר חנוכה למזוזה.....קלג
דין מדליק בפתח שאין בו מזוזה, ודין המניח תוך הפתח.....קלב

גובה מקום הנרות

בגמ' מייתי ראייה דבעינן למטה מ' טפחים מר' יהודה שפוטרי בעל גמל שהזיק מאש נר חנוכה שבחוץ,
וקשה אדרבה נייתי ראייה מחכמים שמחייבין אותו לשלם, ש"מ דליכא מצוה.....קז
אכתי מנלן דדוקא למטה מעשרה, דלמא תקנו שידליק עד גובה של אדם בינוני עד ג' אמות.....קח
הדליק למעלה מעשרה האם יצא, ואם צריך להורידה, או חיישינן דיאמרו לצרכו הדליקה.....קט
המדליק בתוך ביתו האם עדיף שידליק למעלה מעשרה בחלון לרה"ר, או למטה מעשרה ליד הפתח.....קכא
האם מותר להדליק נר חנוכה על הקרקע.....קכב
האם גם בתוך בית מודדין עשרים אמה מרה"ר.....קכד
נר של שעה שהאש למעלה מעשרים, ותוך החצי שעה יגיע ללמטה מעשרים.....קכו

מצוה מן המוכחר בשמן זית, ודין שארי שמנים ונר

רש"י פ' הא דשמן שומשום עדיף שאינו ממחרת לכלות, וצ"ב מה לי שימשך זמן ההדלקה יותר משיעורו.....רסד
שמן זית עדיף שאורו צלול, האם גם משום דהוי דומיא דשמן זית שהדליקו בו נרות במקדש.....רסה
מצאנו בכמה ענינים שנרות חנוכה הם דוגמת נרות המנורה שבמקדש.....רסז
אם יש יותר מצוה ב'שמן' מ'נר שעה', ודין שמן זית קרוש.....רסו
דין מנורת עלעקטרי (חשמל) שאין שם שמן.....רסג

זמן הדלקת נר חנוכה, ובשיעור השמן והזמן שידלק

איתא נר חנוכה 'מצותה משתשקע החמה', האם הכונה שידליק ב'תחילת' השקיעה, או ב'סוף' השקיעה.....לג
טעם הנהגין אחר שקיעת החמה ולפני צה"כ.....לד

אם בשעת הדחק רשאי להקדים קודם שקיעת החמה.....לה
האם זמנה 'עד שתכלה רגל' הוי רק זמן בדיעבד, או זמן זה הוי לכתחילה, ובדיעבד כל הלילה.....לו
בגמ' איתא פי' אחד 'עד שתכלה רגל מן השוק' היינו לשיעורה, האם היינו שיעור בשמן, או שיעור זמן שיהא
דלוק, נפק"מ במדליק סמוך לזמן שתכלה רגל מן השוק אם צריך ליתן כל השיעור.....לז
האם כל זמן השיעור והנר דולק יש כאן קיום מצוה.....לח
כל זמן שהנר דולק תוך זמנו הוי 'קיום' מצוה, האם גם אם לא בירך יכול עדיין לברך דהוי עובר לעשייתו.....נא
האם ב' התירוצים בגמ' גבי הא דאמר' עד שתכלה רגל מן השוק פליגי, ובמאי פליגי.....לט
הדליק ולא נתן בה שמן כשיעור, אם חוזר ומדליק בברכה.....מא
טעה וסבר שיש בו שמן ובירך ונמצא שאין שם שמן, האם חייב לברך שנית.....מב
המדליק אחר שתכלה רגל, האם יברך.....מה
צ"ב כיון דס"ל דהוי ספק אי קי"ל כתי' הגמ' 'לשיעורה' למה ידליק, הרי קי"ל ספיקא דרבנן לקולא.....מד
עד איזה זמן בתוך הלילה מדליק.....מז
מנליה לתוס' דללישנא בתרא זמנה כל הלילה.....מו
האם גם בזמן שמדליקין בחוץ, ולא הדליק עד שכלה רגל מן השוק, ידליק אחר זמן בתוך ביתו.....מח
האם לתוס' גם עכשיו שמדליקין בבית, לכתחילה צריך להדליק בשקיעת החמה.....מט
האם לעולם זמנו שוה שידלק חצי שעה, או בכל מקום כפי שהוא עד שתכלה רגל מן השוק שבאותו מקום....נ.

ברכות שתקנו על נרות חנוכה

אמר רב המדליק צריך שיברך, פשיטא ומאי קמ"ל בזה.....רסח
נוסחאות בברכת הדלקת הנר.....רפג
הטעם דלא אמרינן 'על הדלקת' נר חנוכה.....רפד
על איזה נר מברך בלילות שאחרי לילה ראשונה, וסדר הדלקת הנרות.....רפה
הנוסח שאומרים הנרות הללו וכו' מקורו.....רפו

ברכת על הניסים בראיית הנרות

האם ברכת 'שעשה נסים' היא ברכת השבח על ראיית נרות שהודלקו זכר לנס, או הוי חלק ממצות
'הדלקת' הנר (ותקונה גם למי שלא הדליק) והוי כעין ברכת המצוה.....רעז
מלשון רש"י ורמב"ם משמע אם הולך לביתו להדליק ורואה נרות, יברך על הראייה אע"פ שאח"כ ידליק
בביתו...רעג
סומא שמדליק האם מברך שעשה נסים.....רעח

אם יש מצוה לראות הנרות, ואם הוא במקום שאין מי שמדליק הוי חיוב

האם מי שאינו יכול להדליק 'מצוה' עליו לראות נרות ולברך שעשה נסים לאבותינו.....רסט
מי שאין לו בית כלל ונמצא בדרך האם חייב להדליק במקום שהוא כדי שיראה.....רע
אם זה שמדליקין עליו בביתו חייב לראות נרות ולברך על הראייה.....רסב
אם כל אשה צריכה לעמוד שם בשעה שבעלה מדליק.....רעה
בני הבית שלא היו בשעת ההדלקה האם מברכין ברכת הוראה ושהחיינו.....רעו

ברכת שהחיינו

האם ברכת שהחיינו הוא על ימי החנוכה, או על מצות הנרות של הדלקה או ראייה.....רעט
האם מברך שלשתן קודם ההדלקה, או על הנסים וזמן מברך אחר שרואה הנר דולק.....רפ
החילוק בין ברכת הנס לברכת הזמן.....רפא
וכי המקשה לא ידע דנס בכל יום היה.....רפב

הדלקה עושה מצוה או הנחה עושה מצוה, ונפק"מ לדינא

גדר הדלקה עושה מצוה או הנחה.....רט
כיון שהמצוה שיהיו נרות דולקים, למה יש לנו להסתפק אם הנחה עושה מצוה.....רי
מהו לשון 'עושה' מצוה, הול"ל הדלקה מצוה או הנחה מצוה.....ריא
אי הנחה עושה מצוה, האם מניח הנר קודם ההדלקה ואח"כ מדליק, או מדליק ואח"כ מניח.....ריב
אי הנחה עושה מצוה, האם יש גם מצוה בהדלקה, ועכ"פ שיהא ניכר שהודלק לנר חנוכה.....ריג
גם למ"ד הנחה עושה מצוה צ"ב, למה העומד במקום אחד ואוחזה בידו שם כל שיעור הדלקה לא סגי.....ריד
הדליקה במונח ואח"כ תפשה בידו מהו.....רטו
תוס' כתבו נפק"מ אם הדליקה חש"ו או הניחה לכאורה יש עוד נפק"מ לדינא.....רכ
לדעת הרמב"ן ורשב"א יש עוד נפק"מ, אם מדליק ואח"כ מניח או מניח ואח"כ מדליק.....רכא
קי"ל הדלקה עושה מצוה, הדליק הנר שבידו לא יצא דיאמרו לצרכו הדליקה, דין הניחה מיד אחר הדלקה...רכב
למ"ד הדלקה עושה מצוה, אם הדליקה מונח ואח"כ נטלה בידו האם לא יצא דאין היכרא.....רכג
ואם אוחזה בידו באופן דליכא חשש רואין דאמרי לצרכו, האם יצא.....רכד

טעמא מחשש הרואה צריך רק אי הנחה עושה מצוה, אבל להלכה דהדלקה עושה מצוה א"צ לחשש הרואה, ולמה כתבו הפוסקים טעם זה.....
 היתה דולק מערב שבת, למה במו"ש יכבה וידליק, הרי הדליקה לגר חנוכה, כ"ש למ"ד הנחה עושה מצוה... רכו
 לתוס' למ"ד הנחה עושה מצוה אם הדליק אמש לגר חנוכה והיום הגביהה והניחה, כשרה..... רלא
 אם העשית הדלקה לצורך שבת, הרי בלא"ה פסולה משום דהדליק בפנים והוציאה..... רלב
 הדלקת חש"ו שאין בהם דעת למ"ד הנחה עושה מצוה תלוי אם ניכר שהודלק לגר חנוכה, איך ניכר..... רלג
 בתוס' משמע שצריך 'הנחה כלי עם שמן' לשם גר חנוכה, ואיך מתקיים מצוה בנר בלא אש..... רלד
 לכאורה למ"ד 'הנחה עושה מצוה' סגי בבר חיובא שהניח כלי עם שמן, ואח"כ הדליקו חש"ו..... רלו
 מה הדין אם בן דעת הדליק בעודו בידו ואח"כ הניחו חש"ו..... רלו
 הדליקה חש"ו 'לא עשה ולא כלום' למאי נ"מ, הם נר שלהם הוי גר חנוכה, הרי בעה"ב עצמו חייב להדליק..... רלח
 אם קטן שהגיע לחינוך חייב, ומוציא אחרים..... רלט
 המהדרין שמדליקין (על) כל אחד מבני ביתו, האם גם (נגד) חש"ו מדליקין..... רמ

דין כבתה אין זקוק לה

ביאור המחלוקת בדין כבתה אם זקוק לה, ואם למ"ד זקוק לה הוי המשך מצוה הראשונה..... יא
 האם רב הונא דס"ל כבתה זקוק לה צריך להדליק מיד בתחילת הזמן, כדי שתדלק משך שיעור עד שתכלה רגל,
 [ואם הדליק קרוב לזמן שתכלה רגל מן השוק הוי ככתה ולא נזקק לה]..... יד
 למ"ד כבתה זקוק לה האם גם בנשפך השמן או נאבדה הפתילה זקוק לה או דלמא רק מצוה בנר הראשון..... יב
 אם י"ל כיון דבשבת א"י להדליק, אפי' למ"ד כבתה זקוק לה מעיקרא לא תקנו חכמים דין 'זקוק לה' בשבת..... יג
 קי"ל להלכה כבתה אין זקוק לה, האם טעמא דאין זקוק לה משום דהדלקה עושה מצוה..... יט
 האם גם להלכה דקי"ל כבתה אין זקוק לה מ"מ 'מצוה' לחזור ולהדליקה..... כ
 אם מצוה מן המובחר להדליק בשמנים שמדליקין בשבת..... יח
 אם לדין דקי"ל כבתה אין זקוק לה אפי' הדליק בערב שבת וכבתה לפני השקיעה אין זקוק לה..... כא
 הדליק במקום שעומדת שיכבה ברוח..... כב
 כיבה הנר בידים אם זקוק לה..... כג
 קי"ל כבתה אין זקוק לה למה אינו חייב להדליק משום חשדא, מאי שנא משני פתחים שמדליק בשניהם..... כד

דין מהדרין, ומהדרין מן המהדרין

ביאור לשון 'מהדרין'..... נו
 למה תקנו במצוה זו דיני מהדרין בעיקר ההדלקה..... סד
 הרי קי"ל (בב"ק ט:) הידור מצוה עד שליש, ולמה כאן ההידור הוא יותר משליש..... סא
 אם הידור בנר חנוכה הוי חלק מגוף המצוה, ונפק"מ לברך על ההידור בלבד..... סב
 האם כל אחד מבני הבית מדליק נר, או בעל הבית מדליק נרות כמנין בני הבית..... נו
 האם מהדרין מן המהדרין רק בעל הבית מוסיף והולך, או עושין גם הידור ראשון ומדליקין בכל יום כנגד
 כל בני ביתו וגם מוסיף והולך..... סה
 תוס' כתבו שמהדרין מן המהדרין רק בעה"ב מוסיף והולך ואין מדליק כנגד בני הבית, שאין היכר לימים, ,
 ורמ"א פסק שידליקו בעצמם במקומות נפרדים, איך ינהגו לרמ"א כשמדליקין בחוץ שמדליק במקום אחד... סח
 מנ"ל לתוס' דעיקר ההידור הוא לפרסום ימים היוצאין..... סט
 צ"ב הרי גם לתוס' דמהדרין מן המהדרין שבעה"ב מוסיף והולך כל יום, אכתי ליכא הכירא שמוסיף לפי
 הימים, ד"ל שהוא מן המהדרין וכל יום נוסף אדם אחד..... ע
 מנהג בני ספרד שהובא ברמב"ם..... סו
 המחבר פסק כתוס', והרמ"א פסק כהרמב"ם, אלא פסק שכל אחד מבני בית מדליק, הטעם..... סז
 אם יש הידור מצוה שגם נשים ידליקו..... נח
 כיון שאשתו כגופו איך המדליק בפנים הבית מברך כשאר שם אלא אשתו, הא ליכא פרסומי ניסא לאחרים'...נט
 דין אשה שאינה דרה עם בעלה בבית אחד..... ס
 אם בנר דמהדרין אסור להשתמש לאורה..... סג
 ביאור פלוגתת בית שמאי ובית הלל על דרך דרוש..... עא
 מה ענין ימי חנוכה היוצאים לפרי החג..... עב
 דין מעלין בקודש מצאנו לגבי חפצא של מצוה, ומה ענינה להוסיף עוד נר ביום אחר לשיעור כמות המצוה....עג
 נפק"מ לדינא בטעמי פלוגתת ב"ש וב"ה, אם כנגד ימים היוצאים או הנכנסים, או פרי החג ומעלין ואין
 מורידין....עד
 איך עשה אחד כדברי ב"ש, והרי קי"ל דעשה כדברי בית שמאי לא עשה ולא כלום..... עה

גדר 'שעת הסכנה' שמדליק בביתו

גדר סכנה, האם דוקא סכנת נפשות, או אפי' אם רק יטלו את הנר..... צ
 האם גם באונס אחר שאינו סכנה מדליק בביתו..... צא
 אם בזמנינו שכבר אין סכנה חייב להדליק בחוץ..... צב

באיסור שימוש לאור הנר

הטעם דאסור להשתמש לאורה, ואם הסוברים מותר להשתמש לאורה מודים דאסור להרצות מעות..... כז

עוד בענין שימוש בנר לצורך מצוה.....
 האם הנותן מן השמן לאחר שכבה הנר אסור, והאם אסור אפי' לאחר חנוכה.....
 איך קי"ל להלכה בדין אסור להשתמש לאורה.....
 האם כל תשמיש אסור, או רק תשמיש דהוי גנאי וכל הדומה לזה.....
 הא כבד נפסק לעיל דאסור להשתמש לאורה.....
 י"א דאסור להשתמש לאורה משום דעשאוה כמנורה.....
 הא דנפק"ל דאיכא ביזוי מצוה מאיסור כיסוי הדם ברגל, הא לא דמי דגבי כיסוי הדם אסור 'לעשות המצוה'
 דרך בזיון, אבל כאן 'הדלקה עושה מצוה' ואחר שהדליק כבר נגמר עשייתה.....
 אם איסור ביזוי מצוה הוי דאורייתא או מדרבנן.....
 טעם איסור ביזוי מצוה, ואופני ביזוי.....
 האם ריב"ל ס"ל טעמא דאסור להסתפק הוי משום קדושה, או משום ביזוי מצוה.....
 ליישב טעמא דריב"ל למה ניחא ליה ללמוד סוכה מנר חנוכה, ולא חנוכה מני סוכה.....

הדלקת נר (מצוה) מנר חנוכה

שמואל ס"ל נר אין בו קדושה ולמה מתיר רק מנר לנר מצוה, ואינו מתיר אפי' לנר של חול, ואם לשמואל
 מותר להדליק מהנר הראשון אפי' נר דמהדרין.....
 למ"ד דאסור משום אכחוש מצוה האם מכחיש ממש, או רק מיחזי כמכחיש, ונראה כמבזה ע"י הכחשה.....
 קי"ל הדלקה עושה מצוה, וקי"ל דאין להזיז נר חוץ, איך משכחת הדלקה מנר לנר.....
 משמע דלכו"ע אסור ליטול שמן מנר זה לנר אחר.....
 נפק"מ בין משום ביזוי או אכחוש.....
 איך קי"ל להלכה מנר לנר, וע"י קינסא.....
 למה נוהגין איסור להדליק מנר לנר.....

דין הדלקת נר נוסף (הנקרא שמש)

האם הא דצריך נר אחרת להשתמש לאורה הוא דוקא בשעת הסכנה שמדליק בפנים.....
 רש"י כתב טעמא לנר אחר 'להיכר', תיפוק ליה משום אסור להשתמש לאור נר חנוכה.....
 אם צריך להעמיד השמש סמוך לנרות או רחוק.....
 מנהג להניח עוד נר מלבד נר שבבית, ואם מותר להשתמש לאור נר הנוסף אע"פ שנהנה מנרות חנוכה.....
 אם רשאי להניח השמש בשורה אחת עם הנרות או נראה כנר מצוה ומבטל מעלת מהדרין.....

קצת בדיני הדלקת המנורה שבמקדש

איך קי"ל להלכה במקום המנורה.....
 אם 'מערב עד בקר' הוי שיעור בשמן, או שיעור שידלק מערב עד בקר, ואם הוי לעיכובא.....
 רש"י פ' כאן נר מערבי זהו נר מערבי השני של מזרח ובמס' מנחות פ' רש"י דנר מערבי הוא האחרון הסמוך
 ביותר למערב....קצב
 מנר מערבי היה מדליק ובה היה מסיים, האם זה קאי על ההטבה או על ההדלקה,
 ואם מדליק שאר נרות מנר מערבי הישן או מנר החדש, או לא מזה ולא מזה אלא מן המזבח.....
 בתו"כ איתא שמניח רק השני דולק, אבל במשנה בתמיד משמע שמניח שניהם דולקים.....
 הא אש מנורה צריך להיות מאש תמיד שעל המזבח (ע' רש"י) א"כ אי לא ידליק זה מזה אלא ממזבח העולה...רא
 נר מערבי שמצאו כבה חזרו ומדליקו בבוקר, האם גם שאר נרות שכבו מדליקן בבוקר.....
 מקורו של הרמב"ם שמדליק ביום כל ז' נרות.....
 נרות המנורה שכבו באמצע הלילה האם זקוק להן לחזור (להטיבן) ולהדליקן.....
 מצא בבוקר שאר נרות דולקין, האם מניחם דולקין או היה מכבה ומטיב.....
 הטעם דליכא בהדלקה מנר המערבי משום בזיון או אכחוש.....
 במנחות כ"ח. תנן שבעה קני מנורה וכן שבעה נרותיה מעכבין זה את זה האם קאי על ההדלקה או על הכלי...רב
 האם הלכה דבמקדש מותר רק מנר לנר, והדין להסוברים דבחנוכה מדליקין בקינסא.....
 האם במנורה במקדש הדלקה עושה מצוה.....

דין אכסנאי

אכסנאי חייב בנר חנוכה, מאי קמ"ל בזה.....
 האם סגי בפרוטה אחת.....
 האם השותפות בשמן מהני להחשב כאילו 'הדליק' בעצמו (נפק"מ אם המשתתף יכול להדליק עבור כולם,
 וכן אם לא שמע על הניסים צריך לראות ולברך).....
 הרי המהדרין מדליקין נר לכל אחד, ולמה לא הדליק ר' זירא בעצמו כדי להיות מן המהדרין.....
 האם בעה"ב צריך להוסיף שמן על השיעור כפי הדמים שנתן, או קצת שמן, או כלל לא.....
 אם הפרוטה הוי 'כסף קנין' להיות שותף בכל השמן של בעה"ב, או קונה שמן בשיעור פרוטה.....
 שני בעלי בתים הדורים בבית אחד אם סגי בשיתוף.....
 האם אכסנאי שחייב להשתתף היינו אפי' אוכל על שלחן בעה"ב, או רק אם אינו סמוך על שלחן בעה"ב
 ודר שם (בחנם או בשכר).....
 האם האכסנאי צריך לעמוד שם בשעת הדלקת בעה"ב ולצאת בברכתו.....

האם בזמן הזה לא סגי להשתתף בפרוטה.....רנד
 ואם האכסנאי יש לו פתח פתוח לעצמו.....רנה
 למה יצא ר' זירא בהדלקת אשתו בביתו הרי אמרו (בברכות כ:) תבא מארה לאדם שאשתו ובניו מברכין לו...רנו
 האם דוקא אם אשתו מדלקת ומדין אשתו כגופו, או אפי' אם אחד מבני ביתו מדליק.....רנז
 מי שאינו בביתו ומדליק במקום שהוא שם אם מוציא את אשתו מדין אשתו כגופו.....רנח
 אכסנאי שמדליקין עליו בביתו האם יכול להדר ולהדליק בעצמו בברכה.....רנט
 אם צריך לכרין לצאת בשל אשתו, ואם אשתו צריכה כונה להוציאו.....רס
 אם ביתו במקום רחוק מאד ששעות שקיעת החמה זמן הדלקה הו' בזמן שאצלו עדיין יום.....רסא

הדלקת נרות משום חשדא

הדלקת נרות בין בחצר שיש לו שני פתחים בין בבית אחד שחלוק מבפנים ויש לו שני פתחים באותו רוח.....רצט
 צ"ב למה חששו לחשדא דאינשי דלא מעלי שיאמרו כי היכי שלא הדליק בפתח זה גם פתח שני לא הדליק...שט
 אם למהדרין סגי שידליק בפתח שני רק נר אחד.....ש
 מי שיש לו שני בתים מרוחקין זה מזה באותה עיר אם חייב ללכת לבית השני ולהדליק גם שם.....שא
 האם מברך על הדלקת נר לחשדא.....שב
 במקום שמדליקין בפנים ליכא חשד.....שג
 היכא דעיקר תשמישו בפתח אחד.....שד
 דין חצר גדולה שדרים בה בעלי בתים הרבה כל אחד בחדרו או בעליה.....שה
 האם דוקא בבית אחד, או אפי' שני בתים ברוח אחת לא צריך.....שו
 למה לא חששו לחשדא דבני עיר אחרת ויצריכו להדליק גם שני פתחים ברוח אחת.....שח
 למ"ד כבתה אין זקוק לה למה אין צריך להדליק מפני החשד.....שי
 מ"ש מעובר אחורי ביהכ"נ דאמרי' דבאיכא ביהכ"נ אחר בעיר אין חשד שאינו נכנס לביהכ"נ.....שיא

נר שיש לו שני פיות, ודין הדליק כמה פתילות בקערה

נר של שתי פיות יצא אם דוקא למהדרין, או אפי' שני בני אדם שכל אחד חייב להדליק.....שיב
 דוקא בששני הנקבים הו' משני צדדין.....שיג
 אם גם הנוהגין כהמהדרין להוסיף כל יום נר, רשאין שני אנשים להדליק בנר שיש לו שתי פיות.....שיד
 כמה נרות בקערה האם כשר דוקא בכפה עליה כלי, או אפי' לא כפה אלא מרוחקין קצת סגי, או ביש
 לכל א' פה בפנ"ע.....שטו
 הדליק ואח"כ כפה עליה כלי האם פסול.....שז
 מנורה שנרותיה עומדות בעיגול אם כשר גם לאדם אחד שעושה כמהדרין.....שטז
 אם אסור להדלי בנרות דבוקין ובאבוקה.....שיח
 הטעם לפסול מדורה.....שטז
 אם הטעם נרות בקערה שאינה מכוסה הוי משום ד'נראה' כמדורה או משום שהלהבות מתחברות ונעשים
 'מדורה ממש'.....שכ
 האם גם בהרחיק הפתילות זו מזו פסול.....שכא
 האם שלום ביתו מיירי רק בנר לשבת.....שכב
 נר ביתו דעדיף האם רק נר אחד.....שכג

אם אין לו די מעות, רק לנר ביתו, או לנר חנוכה, או לקידוש היום

שלום 'ביתו' קודם, האם דוקא בשיש לו אשה או בנים, או אפי' אם הוא לבדו שם נמי.....שכד
 באין לו לשניהם למה לא ידליק נר חנוכה בביתו ויהא זה גם נר לשלום ביתו, שזה עדיף משלא ידליק.....שכה
 האם גם לענין 'זמן' הדלקת נרות בערב שבת נר ביתו קודם לנר חנוכה.....שכו
 זמן תפילת מנחה בע"ש חנוכה.....שכח
 למה אין יין לקידוש עדיף מנר חנוכה, הא קידוש היום דאורייתא.....שכט
 להסובר דמיירי ביש לו פת אמאי צריך לטעמא דנ"ח קודם לקידוש משום פרסומא ניסא, הלא יכול
 לקדש על הפת, ואם מכאן ראייה דקידוש 'על היין' לאו דאורייתא.....שלא
 נר חנוכה קודם לקידוש הוא רק נר אחד דחנוכה אבל למהדרין קידוש על היין עדיף.....שלב
 האם נר ביתו עדיף גם אם במעות האלו יכול לקיים תרתי נר חנוכה וקידוש.....שלג
 תיפו"ל דבשעה שמדליק נר חנוכה אכתי לא מטא זמן קידוש, ואין מעבירין על המצוות.....שלד
 נר חנוכה והבדלה על היין איזה קודם.....של
 נר חנוכה של מוצאי שבת וקידוש היום מהו.....שלה
 למה פרסומי ניסא דחנוכה עדיף על הזכרת בריאת העולם בקידוש היום בשבת.....שלו
 למה לא כתבו תוס' מ"ט דר"ח שחל בחנוכה בימות החול למה מקדימין של ר"ח על של חנוכה.....שלז

שכר מצות הדלקת נר חנוכה

הרגיל בנר הויין לו בנים ת"ח, א"כ כל ישראל יהיו להם בנים ת"ח, שהרי כולם חייבין בנ"ח ושבת.....שלח
 גם הרגיל בנר לצורך לימוד התורה בכלל 'הרגיל בנר'.....שלט
 למה לא אמר הרגיל בנר הוא עצמו יהא ת"ח.....שמ

